

Paolom Kord tenaol bor bas kabo pen kisao o

¹ Ini Ngaoron sem su Kord bor hayem baeben o, ini Ngaoron sem su Ngirik abo ngo hambun bor paoleyem baeben hambun di, nim ini ngo baeben hambun bor bas ngo eben kakl ka. Pangeklem. Ni aol Paol ngo Ngaor obun mbib ora nen sabisao ub nim Eben Ke Aol Njiseson Angal Bib Hobao Sao nda tenaol hambunom pangen kao kalam akol bu han ko mao hasaol, ni aol ngom ora ini hambun bor bas ngo waeb bu eben kakl. Naon Karas haeme Tim obu di yao haru habur yaom bas ngo eben laob.*

² Naon Ab Ngaor Aondao yubu ora nda hesa naon Aorao Aondao Njises Karas kabom ini hambun hond hom ha was habur bisur buklebi orang, inin kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe.*

Paolom Ngaor bor tengiyu kemin kisao o

³ Nao haeme mbaoli hakl o, naom Ngaor bor ngub tengiyu ko kaoya kemin ora. Ngaor obu naon Aorao Aondao Njises Karason Ab Ngaor ora hayao. Ngub yaol obu naon di Ab Ngaor ora habur, obum nao hond aondao bu ora homo bisur bi ha was haraoklao. Ngub bisur bi ha was habur naon kone bor kend bin haemao tomb di, sub tibaen as ko hambun ko haraoklaon te oran obu ora hayao.*

---

* **1:1:** 1 Kor 1:1   * **1:2:** 1 Kor 1:3   * **1:3:** Oro 15:5; Ebe 1:3; 1 Pit 1:3

⁴ Heneng ora naom ngub ke mundub mundub bi hondobur naon kone bor kho kend bi sao ngubi mend ebeyao tomb, Ngaorom sisab mao ba sub as ko baoraomun lao nda ub naom di tenaol aebenol ngub mbinin kone bor kend bin buruklemi tomb, ebe bisur bu mbinin kone bor di sub tibaen as ko birin kaeb se haklmao ora.

⁵ Mende di naom Karas obu hem ko taol mi poklmaol, obu ke hindisao ub naom di ke mundub mundub bi aondao bu ora hondoklmao ora. Ngub buklmao o obum di waki naon kone bor sub tibaen as ko baoraomun kobur, obum nao haru was habur bisur bi hayao ora.

⁶ Pangeklem. Nao ngo baebenom Karason kongon buklbur ke mundub mundub bi hondoklmao tomb, ngo saom il ebe ora sobur inin kone bor sub tibaen as ko bereklemin laol ini bu muklao ora. Aoh, Ngaorom nao bisur buklao naon kone bor sub tibaen as ko haklmao tomb di, ngo saom di inin kone bor sub tibaen as ko was hareklemine kobur bisur buklao ora. Naom ke mundub mundub bi hendemao tomb naom penar bu maki nao homaomun ko, Ngaorom naon kone bor sub tibaen as ko hamun kobur hul ha saor peyo was hamun ko haraoklao ora. Ngub biyaol obum nao bor ngo biyao ub naom di inin kone bor taol taol nao bi ebe hul ha saor peyo habur, inin kone bor sub tibaen as ko hareklemine kaeb se ora hayom.*

⁷ Ngub hayom ol naom inim oborob be? khorob was haklemine ko, naon kone bor hem ko taol taol nao bi ora hayom. Aoh, naom di ora hendeyom ol naom ke mundub mundub bi hondo haklmao ub ini di nao hesa haru ke ngo handam sin, naom

---

* 1:6: 2 Kor 4:15

ke ngo maomunu hondoklmao ub waki Ngaorom nao hambun maomunu was naon kone bor sub tibaen as ko baoraomun kobur bisur buklaora.

⁸ Nao haeme mbaoli hakl o, naom su Esiya bor ke mundub mundub bi andub ora hindismao ub oborob ora nen sabeklemin kao njun ka. Heneng ora naom su Esiya ngo bor ke kang inj, naom ke tangar tangar ubi aondao bu ora hindismao. Ngub bismao tomb naon kone ora bor di kho so kend aondao bu ora bin birismaol, nao ora pe pae menger ora hasmao.*

⁹ Aoh, nim ngo kakl ub nao ora pe pae menger habur naon kone ora bor mao bemberaesmao tomb, nao ngo baeben mbinim pe paen lukl bi ora hayem ko mbes man man bu pele menger ora hasmao. Ngub hasmao o ngo bisao sao naom naon mbib bimao sao mendel hul ha hamun ko nen sabobur inj, naom Ngaor ngo obu tenaol heme baeben di waki mao enjaraoklao nda, obul ora hul ha hamun ko obum nao bor kend bi sao aondao ngo baeben ngub bao eben waesao ora.

¹⁰ Obum ngub bisaol nao ke khorob ora hondobur pe pae non bi ora hasmaol, arman nao kaeb se ora hasmao o obum nao waki bu misao ora. Ngub bisaol obum nao hond homo waki was bu muklbur hayao ub naom ora hendeyom ol, obul hul ha ora hayom ka.*

¹¹ Ngub buklaora o inim di nao ngo baeben hem ko bisur bubur lemin, Ngaor bor kao kal ha was haklwaebe ora. Heneng ora ngub buklemi tomb Ngaor obum ini tenaol andub oran angal pangobur, nao ngo pe paeb se haroklmao baeben

---

* **1:8:** Bis 19:23; 1 Kor 15:32   * **1:10:** 2 Tim 4:18

hond homo bisur aondao bu ora buklaao. Pangeklem. Ngaorom nao wakt was ngo bisur buklaao ub hondobur tenaol andubom Ngaor bor turi homo, tengiyu ko kaoya ko haklemi ora.

Paol obu su Kord poklwao ko nen sabisao o wakt bao waesao o

¹² Pangeklem. Naom bombor sao menden haongaoklu angal bib se ora hayom ka. Ngub hayom ol nim haongaoklu angal sao bubur kakt ngao, naom tenaol su hambun bor ngo paoleyem baeben bor di, aoh ini abo ngo hayem hakt bor di, naom ini ngo baeben hambun bor maobowa kone kab maru ini maobala sao oran kang menjao nao bimao ora. Heneng ora naom ini tenaol hambun bor oborob was ngo bimao ub, naom naon mbib sun kone kikit bi baebenom bimi nda ub inj bimao o, Ngaorom nao bor kone ebe ngubi ora taol bu njubur obum ora nao hond homo bisur bu hasao ora. Ngub bisaol naom di ini bor kone kab maru kakt nao ke kone ukl bombor ubur oborob ngub was bu hasmaol, mondom nao ngo baebenom khorob bismao sao mend te nao mao saraeb se ora hayom ka.*

¹³⁻¹⁴ Ngub hayom ol naom ngubi tomb ini bor bas ngo waeb bu eben laom ub di, naom angal ngo baebenon te nen sabokl buwaeb se sao mend nao ke, inim angal ngon te oborob ora nen sabo inin kone ora bor di oborob hondaeb se ora eben laom. Aoh, inim naom ngo bu haroklmao ndan te kang mendbor non ora hendeyem o, inim te hambun sao oborob ora pangeklemin sao ko nen

---

* **1:12:** 1 Kor 1:17; 2 Kor 2:17; NjuS 13:18

sabeyo tomb nim hem aondao bu ora ko haruklu alem. Aoh, inim ngon te oborob ora nen sab heneng bu harim sin, mabor naon Aorao Aondao Njises obu oboklao bao aondao ora ngo pindib paklao tomb naom ini turi homo kaoya kobur haongaoklu angal bib se ora haklmao. Ngo tomb inim di nao bor bombor ngub was turi homo kaoya kobur haongaoklu angal bib se haklemi ora.*

¹⁵ Aoh, heneng ora inim ngub buklemil inim ngubi tomb di ni turi homoklemi ko nen sabobur, nim ini oran ko kab mao ha ora hondokl oboklwao tomb Ngaorom di ini bor ko kab mao ha ora obun werek taol bu njin ko, nim ini ngub ko kab mao ha ora hondokl oboklbur man man buwao ora.

¹⁶ Aoh, nim ngo nen sabo man man buwao ub non, nim su Maseroniya poklbur poboklwao tomb pibnao oran inin su Kord abo ngol mbes obobur ini mbes hondoklwao ko nen sabowao ora. Ngub obo haklbir wakt su Maseroniya ngo poklwao ko nen sabowao o bor poklwao tomb, su ngo bor haklbir wakt pokeyaoklbir su Njuriya bor yin poklbur poboklwao tomb di inin su Kord abo ngo bor obobur ini ko mende mao ha hondoklwaol, inim ni su Njuriya ngo bor yin pon ko di ni bisur bu walaklemi ko nen sabowao ora.*

¹⁷ Aoh, nim ngub ora nen sabowao o, wakt nim ngo nen sabo man man buwao ub ini hasmil nao ebe bao wawe sandis tomb, inin kone bor ni kone taol taol bib se ora habur, obum angal ngo oborob kone kimb nao bibur baehaemen ora kise ko nen

---

* **1:13-14:** 2 Kor 5:12; Pil 2:16   * **1:16:** 1 Kor 16:5-6

sabismi be? Aoh, nim menjao buklwao ora ko nen sabo man man buklwao tomb nim ninao mbib nen sabobur sao mend man man buklwaol, nim waki kone u bokeyobur ngo buklwao lowao sao nao bi bao wabur, nim ne bombor o bor e inj ko angal tom tom andub ora lowao ko nen sabeyem be? Ngub inj ora.

¹⁸ Ngaor obu di heneng hayao ko ora hendeyom ol nim angal ngo di heneng ora kakl ngao, nim ngo sao buklwao ora lowao ub waki nim kone mende bor ngo sao nao buklwao o kakl ko hondobur, nim ngo sao buklwao ora ko angal kab teb andub nao lowao ora.

¹⁹ Pangeklem. Nao aol Silas di Tim di nao ngo baebenom ini bor Ngaoron Isi Njises Karasom bisao saon arman ngo oborob ora kao nju hasumndis ub, obum nim ngo sao buklwao ora kobur waki kone u bokeklaol aol inj hayao ora. Ngub inj, Ngaorom obu su ngo bor eben kisao ub di, obum nim heneng buklwao kisao ub eben kisao ora.*

²⁰ Aoh, nim ngo kakl ub Ngaor obum obun Isi ngo eben kisao ub, obum tenaol obun sem baeben bor nim ini bor ngo sao ngo sao buklwao kisao nda baeben bor, heneng ora bu pindib paen lowao ora kobur eben kisao ora. Ngub bisaol Njises Karasol hul ha habur, Ngaorom buklwao keyao sao heneng ora biyao ub hondobur, naom heneng ora laom lomao tomb naom Ngaor obu bao bi imbi wi ora hayao o bor kaoya lomao ora.*

²¹ Pangeklem. Ngaor obum ini abo ngo baeben di nao di nao hambun ora, Karas obu daol haru hamun kisao ub nao hambunom ora hendeyom

---

* **1:19:** Bis 18:5   * **1:20:** Kao 3:14

ka. Ngub hendeyom tomb nao di obun sem komb bi ebe ora hamun kise ko pangeyom.

²² Heneng ora obum ngub bubur kisaon nao ngo baeben soweb bi hae ora hamun kisao ora. Ngub bisaol obum nao ngo soweb bi hae hamun kisao sao, obun Wesao Ebe Komb Bi ora nda naon kone bor mao ha peb bisao o ora yao. Ngub yaol obum nao bor hambun sao ngo wen njuklwao kisao nda baeben di heneng njuklao e ko haondaomun ko, pibnao obun Wesao Ebe Komb Bi ora nda nao hambunon kone sisao mao hasao ora.*

²³ Angal mend di nim Ngaorom di henden ini bor heneng ora kakl ngao, nim nao kone wakl u bokeyobur inin su Kord abo ngo bor ngo pen nao obowe sanda non ngub kobur buwa ka. Inim bu hasmi sao pangowao tomb, nim ini khorob ora taolu lib se hawaol buwao ora. Ngub hawaol nim inin kone bor kho mao sa kend mao bae saoklao ko nim penar bu nao obowao ora.*

²⁴ Pangeklem. Nim inin hambun sao nen sabo bimi ub nao bibaebe ko men mbaklbur inj kakl. Aoh, inim inin kone bor taol taol nao bi Njises oborob ora taol mi pobur obul hul ha hayem ol, naom ngon non ini bor man man nao kaeb se ora hayem. Ngub inj, naom inin kone bor turi hom ha was hareklemine ko ini daol nao haru kongon bombor ngo bu haklmao ko nen sobakl.*

2

¹ Ngub nen sobakl ol nim nao kone ora bor

---

* **1:22:** Oro 8:16-17; 2 Kor 5:5; Ebe 1:13-14; 1 Njo 2:27 * **1:23:**

Oro 1:9; 2 Kor 11:31 * **1:24:** 1 Pit 5:3

ngub nen sabo hae ka. Nim inin kone bor kend mao bae saoklao ko nim inin kone bor ngub kend mao baklbur non ini hayem ol ko mende nao oboklwao ora ko nen sabo hae.

² Wao. Nim inin kone bor ngub kend mao baru sin, waki nao kone bor aebom ora turi mao homaklao? Aoh, heneng ora nim inin kone bor ngub kho mao sa kend mao baru sin, mondom ni waki turi mao homa werek taol bu njuki buwaklao ora.*

³ Nim ngub nen sabobur kowaon ini bor bas mend mbes waeb bu eben kowe sandis ka. Ini ngo baebenom turi was homo habur inim ni turi homo werek nju harim sin ebe ora o, inim inin kone bor kho so kend bin haklemi ub nao kone bor di ngub kend mao baeb se harim sin, nim ini hayem ol pen nao oboklwao ko nen sabowao ora. Ngub nen sabobur kowaon ni mbes nao ebebur nim ini bor bas mbes ngo waeb bu eben kowe sandis hindismi tomb, ini bisur bubur inin kone bor ebe dund mao sayao ko ora nen sabo hae. Pangeklem. Nim di ora hende ub nim menjao mend turi hemeyo tomb ini abo ngo hayem baeben hambunom di turi aondao bu ora homo haroklme ora.

⁴ Ngub bimao ndal nim ini bor mbes bas ngo eben kowe sandis tomb nim ini hem kowaol, ninao kone bor kho so kend aondao ora bin buru nim de di andub ora kobur bas ngo eben kowao o, inin kone bor di ko so kend mao baklbur inj eben kowao ora. Ngub inj, nim inil aondao bu ora kone u haruklul, nim ini bor ngo hem kobur nao kone bor hondokl engel bin was haruklu ub

---

* 2:2: 1 Kor 4:21; 2 Kor 12:21

ora hendeklemin ko nim ini bor bas ngo waeb bu eben kowao ora.*

Inim aol khorob bisao nda bor makl homo saongao mar hakol nao bibaebe

⁵ Pangeklem. Aol mondom tenaol menden kone bor kho mao sa kend mao bae sao mend ngo bisao nda ub, obum ninao kone bor inj kend mao baesao ora. Ngub inj, obum ini abo ngo bor hayem baeben hambunon kone bor ora kend mao baesao ka. Aoh, heneng ora nim ini hambunon kone bor kend mao baesao ko angal ngo kakl ub nim baehaemen habara inj kakl ol, ini ngo haklon is mend baondib pa nao bisao ora.*

⁶ Heneng ora ngub bisaol ini hambunom aol ngo obum khorob ngo bisao ub tuwabur waktl kone u bokeyo kon win ko, obu ini daol haru haem nao ke nje pu ko lu taol peyobur obu armend was ngo mango birin kismi ub ebe bising, inim obu bor waktl makl homo menjao nao bibaebe ora.

⁷ Pangeklem. Aol ngo obun kone bor waktl was kho so aondao bu ora men mba nao bin ub inim obu bor makl homo saongao mar hakol nao bibaebe ora. Ngub inj, inim obun kone bor waktl hul ha saor peyo habur, sub tibaen as ko haen ko bisur bibaebe ora.

⁸ Aoh, nim inim ngo beklemin ko nen sabobur kakl ub inim aol ngo obum khorob ngub bisaol, obu hem ko hond aondao bu ora homo hayem ub obum henden muwaloklwaebe ora.

---

* 2:4: Bis 20:31   * 2:5: 1 Kor 5:1

⁹ Heneng ora inim aol ngo obu bor ngub beklemimin ko ora nen sabobur, nim ini bor mbes bas mend waeb bu eben kowe sandis ka. Aoh, nim ngub buwaol inim ngo sao penar bu ora baemi sa sin non, inim nim bibaebe kaklo sao hakl di hul nao hae bimi koklbur, nim inin kone ora hondo mao bemberaklbur bas ngo eben kowao ora.*

¹⁰ Pangeklem. Inim di mondom ngub khorob buklaol saon makl homo saongao nao mari tuwarim sin, nim di ngub nen sab hakol bu saongao nao mari tuwaklwao ora. Aoh, nim ini abo ngo baebenon mendborom khorob ngub buklemi saon saongao mar hakol nao bi tuwaru sin, nim kone ebe ngubi ngo uklwao ub nim Karas hesa haru habur ini ora bum ha nao beklemimin ko, nim ini ora hond homo bisur bukklbur bukklwao ora.

¹¹ Aoh, nim ngo kakl ub non Seranom nao maobowa khorob mao bakklbur hayao ub naom di ora hendeyom ol, obum nao nao men mbaen ko inim aol ngo obum khorob ngo bisao on saongao maru nen sab hakol was nao bi tuwaklwaebe ora kobur kakl ka.*

Paolom su Toros bor po pindib paesao tomb hem kisao o

¹² Nim su Toros bor Karason Angal Bib Hobao Sao nda kao kaloklbur powao tomb, nim su ngo bor Aorao Aondao obun kongon bun ko oborob ora harer kare paesao hondowao ora.*

¹³ Ngub bisaol hondowao o, nim naon Karas haeme Tatas obu su Toros ngo bor hen muklwao

---

* **2:9:** 2 Kor 7:15; 2 Kor 10:6   * **2:11:** Luk 22:31   * **2:12:** Bis 14:27; 1 Kor 16:9

inin arman kang mend pangon kao njuklao ko nen sabowao o, obu nao hasol nim burir aondao ora biyubur nao kone bor obu hem ko kang sao aondao sao bin buruwao ora. Ngub bisaol nim su Toros tenaol baeben bor ini bao boroklwaebe kaoklbir nim penar bu ora su Maseroniya bor obu es bam powao ora.*

Ngaoron burim obun kongon bimi baeben kho mao sakl bisao sao men mbaesao o

¹⁴Ngub buwao o nim Ngaor bor tengiyu aondao bu ora ko haruklu. Heneng ora Ngaor obum obun saond bi baeben hambun ora men mbaesaol obum turi homo taom bib se ora hayao. Ngub habur keyaon obun buri ngo tenaol hambunom henden muwaloklbur, nao obun angal bib hobao sao kam akol bimao baeben su hambun bor kemi akol biyao ora. Ngub biyaol mondom andaon ne kao ebe ora pebe sao mend haoreme tomb and ngon ndaon tubal hambunon kao ebe ora ngo pib ngayaol, tenaol and ngon bereme baeben hambunom kao ti ngaroklme nda ka. Ngub bimi ndal ngo bimi nda ub menger, Ngaorom naom Karasom bisao sao di tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom pangaen kao kalam akol bu hamun lao ora.

¹⁵Aoh, ngub biyaol nao obun angal bib ebe ngo kam akol bimao aol baeben non, Karas bor hakl ebe kao ebe ora pebeyao o non bi ora hayom ol, kao ebe ora ngo Ngaor hayaol peb se ora hayom ka. Ngub hayom ol nao ngo baeben bor kao ebe sao ngo pebeyao ub tenaol mendbor bu muklao baeben di, ke hondo bum haklemi

---

* 2:13: Bis 20:1

baeben di, mbini ngo baeben hambunom nao bor kao ebe ora pebe sao ngo wiyao ub kao tu mao bemberaen ko, Ngaorom nao ngub su hambun bor akol bu hamun kisao ora.*

¹⁶ Heneng ora naom ngub beyo ol mbini tenaol ngo ke hondo haeben saklbur hayem baebenom kao ebe ora pebe sao ngo kao ti hondoklemi tomb, kho bung aondao ora bi tenaol mao homaraoklao sao non bi ora soklaol, mbinim kho ngubi ora kao ti hondoklemi. Ngub buklemi o mbini tenaol mendbor haeben ora soklbur hayem baebenom kao ebe ora pebe sao ngo kao ti hondoklemi tomb, mbinim haeben saroklme sao kao ebe ora pebe soklaol, ebe ngubi ora kao tu mao bembera hondoklemi. Pangeklem. Ngaor obun mbib nao bor ngub mao baraoklaol, nao tenaol henengom naon mbib was habur kongon hobao sao ngubi naom buri palo bukl buwaklmao ora.*

¹⁷ Aoh, ngub mondom nao buklemi ora o naom di ora hendeyom ub, mbini tenaolom mbinin ne osisao hakl maker bor mone muklbur mari po woroklme nda ub, mbini tenaol andub mendborom Ngaoron angal hobao sao nda nao hobao sao men mao korabur, obun angal hobao sao ngom tenaol menden mone sokl bu muklbur akol bu hayem ka. Ngub bu haroklme o nao ngo baebenom non ngub nao bimao ora. Ngub inj, nao non Ngaor obun mbib ora bember habur akol bu hamun kisaol, nao Karason kowan lao aol ora men koro haroklmao. Ngub ora bubur lomaon naom naon kone bor kab nao mari kone ukl bombor ora u habur, naom Ngaoron el so oral

---

* **2:15:** 1 Kor 1:18   * **2:16:** Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6

angal hobao sao ngo tenaol hambun bor wakol hakl pen kao kalo haroklmao ora.*

3

Ngaorom hobao sao ngo wen bisao ndan kongon bimao sem hayom o

¹ Nim ini abo ngo haklon mendborom nao bor nen sabeyem ub hondobur kakl ngao, nao ngo baebenom naom naon mbib kaoya ko haongaoklu angal bu hayem ko pango hayem be? Aoh, tenaol mendborom mbinin tenaol sango mendem oborob bimi sao tenaol aebenol haeme haklom henden ko obum oborob biyao ko bas lu kaloklme nda ub, tenaol mondom naon oborob bimao saon, aol ngo baebenom oborob was bimi ko bas di mend waeb bu njuklemil dim, naom inim hendeklemin obo njuklmao ko pangeyem be? Aoh, bas ngubi naom tenaol aebenol haklemi baebenom henden muwalaomun ko inim nao bor turi homobur, mbini ngo baeben oborob bimi sem hayem ko waeb bu kaloklmao ko nen sabeyem be? Ngub inj ka.*

² Naon bas naom oborob bimao sao waeb bu pae oran mend wiyao o, ngo sao bas heneng non bi inj, naom tenaol hambun bor oborob bimaol, ini tenaol ngo baebenom oborob was haroklme ub naom oborob bimao saon bas waeb bu pae non bi wiyao ora. Aoh, nim ngo kakl ub Ngaorom inin kone ndaon bor oborob ngo bisao sao naom oborob bimao saon bas menger ora yao o, bas ngo bobae heneng bor mend waeb bimi nda ub bu

* **2:17:** 2 Kor 1:12; 1 Pit 4:11

* **3:1:** Bis 18:27; Oro 16:1; 2 Kor

pae inj wiyao ora. Ngub inj, naom oborob bimao angal waeb ngo naon kone ndaon bor ora wiyao, naon kone bor oborob bimao saon angal waeb ebe ngo wiyao ub tenaol hambunom di oborob ora handaeb se ora hayem.*

³ Heneng ora Karas obum obun bas ngo nao ngo baeben bor mini pu kisao ub, obun mbib ora bas ngo waeb bu wise ko panaem ora hendeyem ka. Ngub hendeyem o bas ngo non mbes Mosesom han barnaol waeb bu wisao nda ub di, mendborom penom waeb bimi nda ub di inj waeb bu wisao ora. Ngub inj, haeben saraoklao Ngaor ndan Wesao Komb Bi oram nao tenaol Ngaor obun sem hambunon hibi umu bor waeb bu wiyao ora.

⁴ Pangeklem. Nim angal ngo kakl o non baehaemen inj, Karas obum ora naom Ngaorol hul ha hamun ko haraoklao ndal nim angal ngo heneng ora kakl ka.

⁵ Heneng ora naom obun kongon hobao sao ngo bu hayom ub naon mbib was habur menjao nao bib se ora hayom. Ngub inj, naom di ora hendeyom ub Ngaor obun mbib ora naom obun kongon ngo buri palo baomun ko haraoklao ora.*

⁶ Ngub biyaol Ngaorom nao bor ini heneng ora bisur bu, bu muklwao ko angal wen pange ora ngo kisao nda ub obun mbib ora nao obun kongon bimao aol mao hasao. Obum ngub bubur naom ngo hakl ub baomun keyaol, naom ngo beyom ub mbinim mbes man ngo Mosesom bibaebe kisao ub was men hakol bukmao ko nen sabismi nda ub inj beyom ka. Aoh, Ngaorom ngubi tomb

---

* 3:2: 1 Kor 9:2   * 3:5: 2 Kor 2:16

non nao di obun sem ora mao habur, naom obun kongon hobao sao ngo oborob ora bu hamun ko obun Wesao Komb Bi ora ndam nao kemi akol bu haen keyao ora. Heneng ora Mosesom Ngaoron man mbes pange ngo tenaolom pangen kao kalo haklbur mbuk bor waeb bu wisao ndam tenaol mao homaraoklao sao taokl ibisao o, Ngaoron Wesao ndam tenaol Ngaoron sem baeben kemi po haeben mao saklbur hayao ora.*

⁷ Pangeklem. Mbes Ngaorom obun angal ngo Moses waeb bu pa kaloklbur han barnao hond kab mendel obo waeb bu wisao nda tomb, obu aondao bao bi nar el non bi ora hayao ub bao bu baklae obo pindib paesao ora. Ngub ibisaol bao aondao nar el non bi bisao om Moseson el wil bor dao beyaesol, obun el wil bor bao aondao bu ora bisao o wakl mabor kur kisao ora. Ngub bisao o obun el wil bor bao ngo bisao ub kur nao kisao tomb, Isreyel tenaol ngo Moses obu daol haru hasmi nda baebenom hindismi tomb obun el wil bor bao aondao bu ora ngo bisaol hindismi o, bao ngo buri ora nar el non bi sisaol oborob hend heneng bukl buwaesmisa. Pangeklem. Mbinim ngo hend heneng bukl buwaesmi on te ngub wiyao. Ngaorom mbes obun man pibnao tenaol bao haeben nao saeb se ngo obo waeb bu kalisao tomb di, obu bao bi aondao ora obobur kalisao ora.

⁸ Heneng ora obum man ngubi hakl o obun bao bor bor obobur kalisaol, nao ngubi tomb Ngaoron Wesao oram lao ub taol mi poklmao baeben haklmao bor non, bao mbes pibnao kang

---

* 3:6; Njo 6:63; Oro 7:6; 1 Kor 11:25

el bombor ora ngo ibisao nda ub daol men mbae aondao bu ora eben lao ko nen nao sabeyem be?*

⁹ Pangeklem. Nim ngo kakl ub mbes tenaol mendborom Moseson man mbes wisao on mendbor baondib minismi tomb man ngom mbini te mao saraesaol, tenaol ngo tomb hasmi baeben ke mao handaeb se ora hasmisa. Mbes man ngubi wisao o ngubi tomb non tenaol mendborom Ngaoron Wesaom lao ub ora hem ko men hakol buklemil sakl, Ngaorom mbini ngo baeben te nao mao sarae ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao. Ngub laol obum mabor hobao sao aondao komb bi ora ngo buklaol om, mbinim mbes kongon hobao sao komb bi ora ngo bismi nda ub di ora men mbaklao ko nen nao sabeyem be?*

¹⁰ Aoh, heneng ora Ngaorom ngubi tomb aondao komb bi hobao sao ora ngo be om, mbes pibnao aondao komb bi hobao sao ngo bisao nda ub di men mbabur kang nao hobao sao men mao koraesao ora.

¹¹ Mend di mbes pibnao ngo tomb bao ebe komb bi hobao sao ngo eben kisao nda ub bao wi aeben nao sae bombor ngo tomb bao ora kur kisao. Ngub bisao o Ngaorom ngubi tomb non bao aondao bu ora nar el sao pol bi hakol bi aondao hobao sao ora eben kisaol be ub, kur di nao ke bao bi ha wi aeben ora sabur, mbes ngo bao kur kisao nda di ora men mbayao ora.

¹² Ngub beyaol naom Ngaorol hul ha ora habur, obum nao bor hobao sao ngo be ub hondo harokl-mao nda ub bao hondo ha kimb was bukbur

* **3:8:** Kal 3:2; Kal 3:5   * **3:9:** Oro 1:17; Oro 3:21

hayom ka. Ngub beyom ol naom pakl nao heme, obum ngo bu hae sao tenaol hambunom pangen aondao bu ora buri palobur kao kalo hayom ka.

¹³ Ngub bu hayom o naom non mbes Mosesom bu hasao ub inj bu hayom. Aoh, mbes ngo tomb Moses obum non Ngaorom obu bor angal ngo nda baeben kao kal pesao tomb, obun el wil bor bao aondao ora ngo bisao nda wakt kur kao mbam mbam bubur ora kur lao ub, Isreyel tenaol ngo obu daol haru hasmi nda baebenom hondoklemi ko obun el wil ngo bor lab lab kaoll pae kang mondom oborob ora manga mbaesao ora.

¹⁴ Heneng ora mbini Isreyel tenaol ngo baebenon kone bor buri ora hasmil, mbinim Moseson el wil bor hobao sao ora ngo bisao sao oborob hend heneng nao bib se ora hasmisa. Ngub bismil ngubi tomb di Ngaorom ini bisur bubur ninao sem ora hareklemine lowao ora kisaol, angal ngo mbuk waeb bor wiyao ub hondoklemi tomb di mbini ngo baebenon kone bor Mosesom obun el wil bor nao henden ko lab lab kang ngo manga mbaesao nda menger oram manga mbaklao ora. Ngub buklaol angal hobao sao ngon te nen sab heneng nao buklemi ora. Ngub buklemi o ngubi tomb mondom Karas obu hem ko taol bi pobur obu kab haru ora harob sin, Ngaorom obun kone bor lab lab non bi menger ngo manga mba haklao ub di mu tuwaklaol, obum mbuk waeb bor ngo wiyao te di ebe nen sab heneng buklaol ora.*

¹⁵ Aoh, nim ngo kakl ub ngubi ora tomb di mbinim hor buru haklemi tomb Mosesom man

---

* **3:14:** Oro 11:25

ngo ko hasao nda pangoklemi o, mbinin kone bor lab lab kaoll pae menger kang ndam ora manga mbayaol mbinim oborob pang heneng nao buklemi ora.

¹⁶ Ngub buklemi o mondom obun kone baol munubur Aorao Aondao hem ko taol mi pa sin, obun kone bor lab lab menger kang ngo manga mba wiyao ub di Aorao Aondao ngo obum mu tuwaklao ora.*

¹⁷ Heneng ora Aorao Aondao ngo obu di Ngaoron Wesao ora yaol, mondom Wesao Ebe Komb Bi ngo obu haru ora harob sin aol ngo obun kone bor menjao mondom nao men mbaen ware pe as ko haklao ora.*

¹⁸ Pangeklem. Nim ngo kakl ub nao obun sem baeben hambunon el wil bor non menjao mondom nao manga mbaen ib wesub non bi ora hayom ol, tenaol hambunom naon el wil bor hendeme tomb Aorao Aondao obu bao bi nar el non bi ora hayao ub henden ora hayom. Ngub hayom o Aorao Aondao obu Wesao Komb Bi ora habur, obum bao ngo aondao bu ora mao baraoklao nda ub naon el wil bor mao baklao ora. Ngub buklaol bao ebe ora ngo naon kone bor kang bu mao bam bam bubuk mabor aondao bu ora mao baklaol, nao di Aorao Aondao obu bao bi hakol bi ora hayao ubi haklmao ora.

4

Ngaorom hobao sao mend be kho dallmbe bowes bib se bor bomb pa waoraoklao o

---

* **3:16:** Oro 11:23; Oro 11:26   * **3:17:** Njo 8:32; Njo 8:36; Oro 8:2; Kal 5:1

¹ Aoh, heneng ora Ngaorom nao hond aondao ora homo bisur buklbur hayao ub naom obun kongon hobao sao ngo bu hamun ko taol bu njisao ora. Ngub bisaol naom makl homo kongon ngo sowa pa nao bi buri palo ora bu hayom ka.*

² Nao ngub bu hayom ol naom khorob tangar tangar sakl poloklme sao ngo, sub kowes bubur mupango bimi ndisao hakl di ora tuwaesmao ora. Ngub bismaol naom Ngaoron angal hobao sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalo harokl-mao ub di, naom kone kab marubur man buwale non bu tenaol maobowa angal nao bimao ora. Ngub inj, naom baehaemen tenaol mende nao maobowa, Ngaor obun el oral obun angal ngo heneng ora wiyao ub tenaol hambunom di naom oborob beyem ko henden, naom menjao kowes bu sao mend nao bi angal hobao sao ngo oborob ora kao kalo haroklmao ora.*

³ Aoh, naom ngub bu hayom o Angal Bib Hobao Sao ngo kam akol bu hayom ub mupango kowes bu uklaol mondom nao pange mend harob sin, mbini tenaol angal hobao sao ngo pang heneng nao bimi ngo, ke hondo haeben saklbur hayem baeben ora haklemi.*

⁴ Heneng ora mbini ngo baebenon hibi umu bor sun tenaol baeben khorob mao ba maomb bo haraoklao ndam em hundur aondao bu ora win ko hayaol, mbinim Angal Bib Hobao Sao ngol hul ha hakl buwaroklme ora. Ngub bimil Karas obu di Ngaor non bi aondao bao bi imbi wi ora hayaol, naom obu ngubi hayao ko obun Angal

---

* **4:1:** 2 Kor 3:6   * **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5   * **4:3:** 1 Kor 1:18

Bib Hobao Sao ngo kao kalam akol bu hayom ka. Ngub bu hayom ol angal ngom tenaol hambun bor bao aondao bu ora eben ko hayao o, sun tenaol baeben men mba khorob mao baraoklao ndam bao ebe ngo Karasom eben lao ub, tenaol ngo baebenon kone bor nao bu taokl hondaen ko oborob ora maong maong bu pela waoraoklao ora.*

⁵ Ngub biyao o naom angal hobao sao ngo kam akol bu hayom ub non, naom naon imbi win ko naom bu haroklmao sao menden inj ko hayom ka. Ngub inj, naom Eben Ke Aol Njises obu Aorao Aondao ora hayao ko tenaol hambunom pangen kam akol bu haroklmaol, naom Njises ora taol mi pobur inin kowan lao aol ora men koro hayom.*

⁶ Heneng ora Ngaor obu aondao yubu ora ndam kakl, Su bor em hundur aondao ngo wi o bor bao bi ora kisao nda ub obum angal bombor ngub was kobur, naon hibi umu ngo em hundur wisao nda bor di bao aondao ora eben kisao. Aoh, obum ngub ngo bisao ub non Ngaor obu bao bi aondao imbi wi ora ngo hayao ub, naom haondaomun ko Karason el wil bor bao aondao bu ora, hib wes wes sao hae ngo beyao om naon kone bor bao ngub eben kisao ora.*

⁷ Ngub biyao o Ngaorom tenaol sum ora warisaol, naon toklo ngubi tomb ngo ha bereyom ub haeben nao saeb se, tenaol mendborom su kar mubur be hibaeb menger mend waroklme ubi menger ora hayom. Ngubi hayom o Ngaorom obun bao hobao sao nda, ib be dallmbe bowes

---

* 4:4: Ebe 2:2; Kol 1:15; NjuS 1:3   * 4:5: 2 Kor 1:24   * 4:6: 2 Kor 3:18

bib se su kar mubur wari menger ngon ndaon bor bao mao bararaoklao ora. Heneng ora nao ib be ngubi hayom ol naon buri oran kang mend nao wiyaol, naon toklo kho saeb se ngo bor buri ngo wiyaol buri palo bu hayom ub, Ngaoron buri oram bu hayom ko panaem ora mao bemberaeb se hayom ka.*

⁸ Aoh, naon kone bor di ko mend ko mend tomb kho so kend bin ora hayom o, ngo saom nao ora men mbaen inj hayom. Naom ko mend ko mend tomb di kone bor burir biyubur taol taol bu haroklmao o, ngo saom di naon kone kho mao saen ora inj haroklmao ora.*

⁹ Heneng ora mbini tenaol nao hondo ko lu bowes bukl bi di andub ora hayem o, Ngaorom mbinim nao bor ngo hakl ub bu haen maru tuwa ora nao biyao ora. Mbini ngo baebenom nao ko mend ko mend lismi o, mbinim nao ngub ora lu bowes bu men mba ora nao bismi.

¹⁰ Nao ngub nao men mbaroklmele Njises obu nao heme enje ora habur naon kone ndaon bor bao hayao ub, tenaol hambunom henden muwalo haroklmao ora. Naom ngub ora bimaol Njises obu himisao nda ub menger, naon toklo pe paeb se ngo ha bereyom o non pe pae menger ora hayom.*

¹¹ Heneng ora naon toklo homaeb se ngo ha bereyom o, Njises obu enjo ora habur obum naon kone ndaon bor hayao ub tenaol hambunom henden muwalo hayom ora. Ngub beyom ol naom Njises hem ko taol mi poklbur nao pe pae

---

* **4:7:** 2 Kor 5:1   * **4:8:** 2 Kor 1:8; 2 Kor 7:5   * **4:10:** 1 Kor 15:31

ndi on ora hayom ka.*

¹² Aoh, nim ngo kabl ub non naom ini ngo baeben haeben ora sareklemin ko naom ini ora bu muklbur haemaol, nao non bao hor hambunon pe paklbur ora akol bu hayom ka.

¹³ Naom Ngaorol hul ha habur ngub ora bu hayom ol Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Nim Ngaorol hul ha ora habur ebe kao kalo hawao ke wiyao ora. Ngub ke wiyao naom di Ngaorol bombor ngub was hul ha ora habur ebe kao kalam akol bu hayom ora.

¹⁴ Pangeklem. Naon Aorao Aondao Njises obu ora himisao o Ngaorom wakl mao enjaesao ora. Ngub bisaol Ngaorom nao di wakl mao enjabur Njises hesa haru haeben ora samun ko, ini abo ngo hakl di nao di nao ngo baeben hambun ora obu hayaol was paomun lao ko naom di ora hendeyom ka.*

¹⁵ Aoh, ngub buklaol ora o Ngaorom ini ngo baeben hond homo bu muklbur ngo hakl ub bu hayao ora. Ngub beyaol Ngaorom tenaol hond homo pone ora ngo bisur bu hayao ub tenaol andub ora bisur bam aeben was beyao ora. Ngub beyaol mbini tenaol andub ora ngo baeben hambunom di Ngaor obu bor turi homobur tengiyu ko kaoya kam aeben bu haklemi tomb, tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom di Ngaor obu bao bi imbi wi aondao ora hayao ub handam aeben buklemi ora.*

Naom Ngaorol hul ha was hayom o

---

* **4:11:** Oro 8:36   * **4:14:** 1 Kor 6:14   * **4:15:** 2 Kor 1:3-6

16 Pangeklem. Naom ngub ngo buklaol ub ora nen sabo hayom ol naon kone bor kho so kend bin haklmao tomb di, naom ngo bu hayom ub hambun sao bao tuwa di nao buklaol ora. Heneng ora naon toklo kho homo bung bib se ngo ngubi tomb ha bereyom o non, demi ora hayom ol kho so men kang sam sam bin was hayom. Ngub bin hayom o naon kone ndaon bor non bao hor hambunon ebe wen pange ora and sakl haen ora hayom ka.*

17 Ngub bin ora hayom ol naom ngubi tomb ke mundub mundub bi ngo hondoklmao ub kang el bombor ora hondoklmao o, naon kone bor kend bi sao ngom naom mabor bao bi aondao imbi wi oram haeben ora samun koklbur naon kone bor mao dund sarukl hayao ora. Ngub buklaol naom mabor aondao imbi wi oram ngo haeben samun lao om, naom ke kang el bombor ora ngo hondo hayom ub ora men mbaklaol, naom ke kang ngo hendeyom o hesa nao imbi wi aondao ora ngo haklmao ub kab menger nao mib se ora soklao.*

18 Heneng ora naom ngo hem ko nen sab hakol bu hayom ub non naom elom hendeyom sao haklon mend inj, naom elom nao hende sao ora hem ko nen sab hakol bu hayom ka. Pangeklem. Naom ngubi tombelom ngo hendeyom sao baeben non kang el bombor ora bao uklaol o, naom elom nao hende sao ngo hem ko hayom ub non bao wi aeben ora saraoklao sao ora yao.*

---

* 4:16: Ebe 3:16   * 4:17: Oro 8:17-18   * 4:18: Kol 1:16; NjuS 11:1-3

5

¹ Ngub ora soklaol naon toklo ngubi tomb ngo ha bereyom o non, and sel anda ngo kundi taokl akol bu, bu haroklme nda ubi menger ora hayom. Naom di ora hendeyom ub nao sel anda penar bu kho so kaollu bowes bib se ngubi ora hayom ol, ngub kaollu bowes bu kho soklao tomb ngon akl bukl bi and menger ebe wen pange ora mend yu heben bor wiyaol, and wen pange ngo tenaolon kim wari inj, Ngaorom ora man man bu waesaol haeben saeb se wiyao ora.*

² Heneng ora nao wen pange ngubi haklmao o, ngubi tomb non naon kone bor ko mend ko mend kho so kend bin ora hayom ka. Ngub hayom o naom naon and ebe wen pange ora ngo yu heben bor hayaom, naon toklo bor lab lab sao bombo tingi mbabur and sao bu tundaklao ub naom turi homo bao hondo haroklmao ora.*

³ Ngub hondo hayom ol naom mabor naon and wen pange menger ngo man man baesao om ngub lab lab bombo tingi mbaroklme nda ub menger ora haklmaol, naon toklo bor menjao nao bombo tingi mbae toklo bube non bi nao hae, nao and wen pange menger ngubim bu tingi mbae menger ora haklmao.

⁴ Ngub buklmao o naom naon toklo kho saeb se sel anda menger ngo ha bereyom ub su ngo bor ngub bao haklmao aeben anga tomb, naon kone bor ko mend ko mend kho so kend bin was burubur de kao pe was bu buruklmao ora. Aoh, naom ngo kakl ub buklmao tomb di naon toklo

---

* 5:1: 2 Kor 4:7; 2 Pit 1:13-14   * 5:2: Oro 8:23

ngo ha bereyom ub makl homo bao tuwaklmao kobur inj hem ko bereyom ka. Ngub inj, naon and wen pange menger ngo yu heben bor wiyao om nao lab lab bombo tingi mbaroklme nda ub, naon toklo bor bombor tingi mba and menger ngom oborob ora tingi mbaen ko nen sabo hayom. Heneng ora ngub buklaol naon toklo pe pabur bung bib se ngo ha bereyom ol, wakl ebe nao pe pae haeben saeb se hakl akl mao ba peb bu ngaorukl peb mao baklaol haeben saklmao ora.*

⁵ Ngo buklaol ub Ngaorom ora buklaol, obum naon toklo wen pange hakl ngo akl mao ba peb bu nao haeben mao saklbur man man bisao ub, obum heneng buklaol ora ko mao bembera haondaomun ko obun Wesao Ebe Komb Bi ora nda mbes naon kone sisao haen kisao ora.*

⁶ Ngub bisaol naom naon kone bor taol taol nao bi hul ha saor peyo ora hayom. Aoh, naon toklo, and menger ngo ngubi tomb ha bereyom ub nao heme bao ha bereyom aeben anga tomb, Aorao Aondaom naon and wen pange menger ngo man man baesaol, wen haklmao o bor nao hayom ko naom di ora hendeyom ka.*

⁷ Heneng ora naom su ngol bao hayom tomb non hobao sao ngo wen hondoklmao hakl naon elom nao hendeyom o, naom heneng hondoklmao ora ko nen sabo Ngaorol hul ha habur ora taol mi po hayom.*

⁸ Ngub beyom ol nim ngo kakl ub naon kone bor ngub hul ha saor peyo was habur taol mi po haklmao ora. Aoh, nao nao heme bao hayom aeben

* 5:4: 1 Kor 15:53-54   * 5:5: Oro 8:16; Oro 8:23   * 5:6: NjuS

11:13-16   * 5:7: 1 Kor 13:12

anga tomb, naon toklo and sel anda menger ngo ha bereyom ub non tuwaklmao ub ora turi homo hayom. Ngub beyom ol naon Aorao Aondaom naon su and te heneng ora menger ngo wen njuklao ub ora nen sabobur, hem aondao bu ora ko naon kone bor hondokl engel bin ora bereyom.*

⁹ Ngub beyom o naom ngo nen sabeyom ub di men mbabur, naom hobao sao oran naom su ngo bor bao and waru hae menger, toklo ngo ha bereyom ub bao ha buruklmao tomb di, aoh naom obu hayao bor po and waru hae non bu haklmao tomb di, naom Aorao Aondao obum turi hemen sao was bu haklmao ub ora hobao sao yaol, naom ngub ora hem ko bukbur hayom ka.*

¹⁰ Heneng ora naom su ngo bor and sel anda menger ngo hayom aeben anga tomb naom khorob di oborob di hambun sao bu haklmao ub Karasom te mao bembera henden ko, Ngaorom nao hambun ora Karason elol was obo kiril mba hamun laol, obum nao hambunom khorob di oborob di bu haklmao ub oborob ora mao bembera hondoklao ora. Ngub hondobur laon naom hambun sao armend sisao bu haklmao ub naon sokl di taol bu nji nji buklaol ora.

Karasom nao Ngaoron tenaol sango hamun keyao o

¹¹ Pangeklem. Nao ngo baebenom Aorao Aondaom pon pae ora nda obu hayao ub hondo ora hayom ol, naom obu pakl aondao ora homo haroklmaol, naom tenaol hambunom di obu ngub hondobur kone baol minin ko kao kalam

---

* 5:8: Pil 1:23   * 5:9: Kol 1:10; 1 Tes 4:1

akol bu kao kal ha was haroklmao ora. Naom ngub ora bu haroklmaol Ngaorom nao ngo haklon kone bor ora hendeyao ub, inim di naon kone oran ngub hendeklemin sa ko nen sabobur hem ko haruklu ora.*

¹² Aoh, nim ini bor angal ngo kakl o non, inim nao ngo baeben bor kaoya ko mbini ngo baeben non ebe ora hayem lemin ko, inim naom oborob bimao sao mend hendeklemin sa kobur inj kakl alem. Ngub inj, ini ngo baebenom nao turi homobur kaoya kaeb se hobao sao mend wiyao on te ora inim nen sabeklemin ko kao dund bi ka. Ngub bi o inim angal ngo hondoklemi tomb inim mbini mendborom mbinin toklo songolom turi homo buklemi sao was hem ko bu habur, mbinin kone ndaon bor hobao sao bi lao ub nao hendebur naom oborob was bu hayom ko haroklme nda ub lemi tomb, inim mbini bor oborob ora ko san lereklemin ko angal ngo kakl.*

¹³ Pangeklem. Mbini mendborom nao ngo baeben bor mbini he se ora hayem lome o, naom heneng ora Ngaor hem ko taol mi poklbur he se non bi haroklmao ye ka. Ngub inj, mbinim angal ngo kakla ora lomel naom he se non bi ngo haroklmao nda ub non, naom kone oborob ora kimb bubur ini ngo baeben ora hem ko bisur bu haroklmao ora.

¹⁴ Aoh, naom ngub ngo bu haroklmao ub non, Karasom nao hond homo kone u haroklao saom naon kone ora bor bao wi aeben sayao ora. Ngub bao wi aeben sabur naon kone bor oborob ora mao kombayaol hendeyom tomb, aol is mondom

---

* 5:11: 2 Kor 4:2   * 5:12: 2 Kor 1:14; 2 Kor 3:1

tenaol hambun ora ngo ke hondoklbur hasmao baebenon ne manabur himisaol, aol ngo obu himisao tomb tenaol ngo baeben hambun di obu daol haru himismi ko panaem ora hendeyom.

¹⁵ Heneng ora aol ngo obum nao tenaol hambunon akl bu ne manabur himisaong, mbini tenaol ngo obu himisao tomb obu haru homobur waki obu hesa haru enjo hayem baebenon non, mbinin imbi wib se mbinin mbib hem ko turi homoklemi sao was nao bu haklwaebe buklemi ora. Ngub inj, mbinim aol ngo mbinin ne manabur himisao o waki enjaokl pisao ndam mbini bisur bukbur ora enjaokl pisaong, mbinim hambun sao obum turi hemen sao was nen sabo bu haklwaebe buklemi ka.*

¹⁶ Ngub bisaol naom ngubi tomb non sun tenaolom mbinin man bibi ke wiyao ub tenaol menden songol dera nan buklemi sao hondobur, obum ngo sao khorob be? oborob be? ko taol bu koba hondo haroklme nda ub, naom ngub ko mende nao taol bu koba sarbe haklmao ora. Heneng ora naom mbes non ni daol nao mendborom Karasom bisao saon te oborob nao hondowao tomb ngo sao kho ngo sao ebe ko ngub sablo habur, sun tenaolom songol dera nan bimi sao hondobur sablo hayem ub bismao o, naom ngubi tomb non kone kho mbes pange ngubi tuwaesmaol naom ngub ko mende nen nao sabe ora hayom.

¹⁷ Pangeklem. Mondom Karas hesa haru ora harob sin, Ngaorom aol ngo obu tangar wen pange ora pindib paen laol obu mbes hasao ndabi

---

* 5:15: Oro 14:7-8; 1 Tim 2:6

inj, obu tangar wen pange ora haklao. Heneng ora obu mbes hasao ub ora bum haklaol, obu aol tangar wen pindib pae tangar ubi ora haklao ka.*

18 Ngub buklaol hambun sao ngub ngo biyao sao hakl di Ngaorom was ngo hakl ub biyao ora. Obum ora ngub biyaol naom mbes Ngaor obu bor saond bi men koro hasmao o, obun mbib Karas nao hesa obu kab kobaranon dunin aol ora haen kisaol ora. Ngub kisaol Karasom nao waki Ngaor kab hen maomun kisaol, Ngaorom nao obun tenaol sango ora hamun kisaol ora. Ngub bisaol nao ngo obun tenaol sango hamun kisaol ub, naom di waki tenaol aebenol ngo obun saond bi men koro hayem baeben waki obu hesa hen mu tenaol sango haen kaomun ko bisaol ora.*

19 Ngub ora bisaol naom tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom pangen, Angal Bib Hobao Sao ngo kao kalam akol bu hayom ub non Ngaorom Karas obu, Ngaor obu hesa nao tenaol hambun kabon dunin ora haen kisaol. Ngub kisaol Karas ngo obum tenaol ngo Ngaor bor saond bi men koro haroklime baeben, waki Ngaoron tenaol sango haen kaeb se hayao ub ora kao kalam akol bu hayom ka. Obum ngub biyaol nim ngo kaki ub mbini tenaol waki obun tenaol sango haeme baebenom, mbes khorob hambun sao bu hasmi sao baeben ya pubung lu u saongao mar hakol was nao bi tuwaraoklao ora. Ngub biyaol obum nao ngo baeben di obun aol sango ora hambun kobur, obum hobao sao ngo bu haroklao ub kam akol bu hamun kisaol ko

---

* 5:17: Oro 8:1; Oro 8:10; Kal 6:15; Kao 21:5   * 5:18: Oro 5:10

hayom.*

²⁰ Ngub bu hayom ol Ngaor obum obun mbib ke non bu, naom obun angal ngo ini bor kao njaomun ko Karason humbuklu nao bor pe mu njisaol, nao ngo baeben Karason angal kam akol bu haroklmao aol ora hayom. Heneng ora Karasom obun humbuklu nao bor ngub pe mu njisaol inim Ngaoron saond bi men koro haroklme ub tuwabur, inim wakl Ngaor obu hayaol obo obun tenaol sango hareklemine ko, naom ini bor ngub kao deb deb bu hayom ora.

²¹ Heneng ora Karas ngo obum non khorob kang ora di nao bisao o nao hambunom khorob was bu hasmaol, Karasom naon kho ngo kunakalbur obum naon akl bubur, obu khorob biyao aol mend men korobur naom khorob bismao saon obu pe paen lismi ora. Ngub bisaol nao di ngubi tomb non Karas obu hesa haru hayom ol, obu kone dund se wi ora ngo hayao ub nao di ngubi ora haklmaol, Ngaorom ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ora.*

6

¹ Ngub laol nao ngo baebenom Ngaor obu hesa haru obun kongon hobao sao ora ngo bu habur, naom ini bor ngub ora laom ka. Ngaorom ini hond homo haraoklao ub ini pone aondao bu ora ngo bisur be ong, obum hobao sao ora ngo be ub nao hende non bu besao kon nao wibaebe ora.*

---

* **5:19:** Oro 3:24-25; Kol 1:19-20   * **5:21:** Njo 8:46; 1 Kor 1:30; Kal 3:13; Pil 3:9; NjuS 4:15   * **6:1:** 2 Kor 5:20

² Heneng ora angal ngon Ngaorom kisao ub mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Bao ebe su ngo wisndis tomb

Inim ni bor kao njismi ub pangobur

Ini bisur buwao ora.

Bao ebe ngon ini bu muklbur handis tomb

Ini bisur aondao bu ora buwao

ke wiyao ora. Pangeklem. Ngub ora ke wiyao

Ngaorom ngubi tomb ora ini hond homo bisur

buklbur hayaong, obu bor pen kor bu kao kalokl-

waebe ora. Aoh, embi ngubi tomb ora inim obu

bor ni hond homo bu mi ko, yu heben bor hend

yabur pen kor bu kao kalo haklwaebe ora.*

³ Heneng ora mondom naom kongon hobao

sao ngo bu hayom ub makl homobur nao bor

mbini ngo baebenom ngo sao ngo sao beyem ub

oborob inj beyem ko te nao mao saraen ko, naom

tenaolom saokl u khorob bib se sao oran mend

nao mao baklmao ora ko nen sabo hayom.

⁴ Ngub inj, nao Ngaoron kongon biyao aol ora

hayom ol, naom obun kongon ngo bu haroklmao

nda ub bukmao tomb naom ke mundub mundub

bi hondoklmao tomb di, naon kone bor kend bi

sao mend buklaol tomb di, aoh naon kone bor kho

mao sae sao mend buklaol naon kone bor kho

so kang sao aondao sao bin buruklmao saom di,

ngo sao baebenom nao ora men mbaklbur biyao

o naom hul ha saor peyo was haklmao ora. Ngub

bubur lomaon nao ngo baeben Ngaoron kongon

bimi aol ora hayem ko tenaol hambunom henden

muwaloklbur ora hayom ka.*

---

* 6:2: Luk 4:19-21   * 6:4: 2 Kor 4:2

⁵ Heneng ora naom ngub ora buklbur hayom ol, nim ngo kakl ub mbinim nao ngo baeben doroklom khorob ora lu hasmi. Mbinim nao kalabus di mao palaesmi. Mbinim nao luklbur sob sao ko khorob ora hokl kobo taol mi akol di bu hasmi. Ngub bismil naom kongon buri ora ngo di nao bib se hasmao o burin il sobur bismao ora. Heneng ora naom somna di u nao paoli kongon hobao sao ngo bu kimb was bu hasmao ora. Naom ngub was bismaol naom ko mend ko mend ne di oborob dam bu nao heneng nao bi hasmao ora.*

⁶ Naom ngub hasmao o naom naon kone bor kho dol hae sao mend nao win ebe kun pele was haroklmao om di, naon kone bor hambun sao oborob ora kikil bu nen sobaeb se haroklmao saom di, naom penar bu makl nao heme sub turi was homobur tenaol mende hond homo bisur was bu hayom saom di, ngo sao baebenom nao ngo baeben Ngaoron kongon bimi aol ora hayem ko tenaol hambunom henden muwaleyao ora. Aoh, bombor ngub was Ngaoron Wesao ngo naon kone bor hayao om di ngub henden muwalakl hayao ora. Naom tenaol mende hond homo kone u haroklmao saom di ngub was muwaleyao ora.*

⁷ Mend di naom tenaol mende bor kakla habara angal bor bor nao ke obun angal ngo oborob ware ha haen ora ko haroklmao om di, Ngaorom nao bor buri taol bu njubur naom oborob was bu hamun lao saom di, ngo sao hakl hambunom di nao ngo baeben Ngaoron kowan lao aol ora hayem ko tenaol hambunom henden panaem ora

---

* 6:5: 2 Kor 11:23-27   * 6:6: 1 Tim 4:12

muwalakl hayao ora. Heneng ora Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem laol, naom kone dund se ngo u hayom sao di naon saond war himbi hesa naon saond bi bor saond bu kalaraoklao sao menger kab non bi ora yao.*

⁸ Mend di mbini tenaol mendborom nao bor inim oborob was bimi ko turi homo kaoya was lome o, mendborom nao men mbakl ke ke bu hondo ko bowes was bu haroklme ora. Heneng ora mendborom non nao dobaekeyobur nao bor mao kho sa angal was bimi o, wakl mendbor haeme baebenom non nao hem ko habur turi mao homa angal was bimi ora. Aoh, naom angal hobao sao ngo kam akol bu hayom ub bemaotomb naom kakla habara sao mend nao ke, heneng heneng ora obun angal ngo wiyao ub was ko haroklmao o, mbini mendborom nao bor kakla ko hayem was lome.

⁹ Mend di mbini sun tenaolom nen sabeyem ub nao imbi nao wi ora hayom o, naom bimao sao tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom hend ngayem ka. Heneng ora nao pe paeb se ora hayom o, inim di ora hendeyem ub nao nao pe pae bao was hayom. Mbinim nao ko homo hondo ko bowes bubur nao ora pe pamun lu tuwaklbur bu hayem o, mbinim nao lu tuwa ora nao bi bao was hayom.*

¹⁰ Nao ngubi ora hayom ol naon kone bor hem ko kho sen was burubur de kaeb se ora bereyom o, naon kone bor wakl ngub kho nao sen sub turi was homo bereyom. Aoh, naom osisao di

---

* 6:7: 1 Kor 2:4   * 6:9: 2 Kor 4:10

nao wi dimb men koro ora hayom o, naom waki mbini tenaol andub ora mbinin kone bor homa ora haen ko, osisao hobao sao andub ora mbinin kone bor tumbi haen ora u haen kalo haroklmao ora. Heneng ora naon osisao di menjao nao wi burubur dam nao bin ora bereyom o, naom Karas hesa haru was hayom ol su ngo bor wi sao hakl di saohar bor wiyao sao hakl di hambun sao ngo sao hakl naon was wiyao, naom menjao hem ko es buwa nao bi non bi ora hayom. Pangeklem. Nao ngo baeben oran nim angal ngo kam ubukl baeben ubi ora hayom ol, tenaol hambunom di nao ngo baeben non Ngaoron kongon bimi aol ora hayem ko panaem ora hendeyem ka.*

¹¹ Ini nao haeme mbaoli wil ngo su Kord bor hayem baeben o, naon kone bor hambun sao wiyao ub bombor sao mend kowes nao bi hambun sao inim hendeklemin muwalo kao nju haroklmao nda ka. Naom ngub bubur inil aondao bu ora kone u ora haroklmao.

¹² Aoh, naom non inil ngub kone u ora hayom ol, inin kone bor nao makl mao homae sao kang mend win habur nao bor waonul u mu sao harim sin, naom inj inim was nao makl homo waonul u mu haklemi ora.

¹³ Pangeklem. Nim ngubi tomb ini bor aolom mbinin nongnas maru wi bor lome nda ub man man sao kobur ora kakl ngao, naom ini bor ngo hem ko kone u hayom ub inim nao bor di ngub hem ko kone u haklwaebe ora.*

Ngaoron man nao pange haklom nje saokl mao waeb se haeme o

---

* **6:10:** 2 Kor 7:4; Pil 2:17; Kol 1:24   * **6:13:** 1 Kor 4:14

14 Angal mend di mbini Ngaoron man hem ko nao pange mend soklao om nje saokl mao wak-laong, njem aol ngubi mend soklao o kab yaon osisao di maomunu kaohur bu was ubur, yaon kongon maomunu bu hab ko ngub maomunu pobam pobam sao nao bibaebe ora. Pangeklem. Oborob was bu haklao aol o hesa khorob bibi lao ndam bi keyao ub bu haraoklao aol o kab, asub ora nen sabobur mbinin osisao hakl kaohur bu u kao peb bu haklebi? Wao. Asub ora nen sabobur bao bi bor haroklme baeben hesa em hundur wi bor haroklme baeben kab maomunu haklemi?*

15 Heneng ora Karas hesa Seran kab bombor ubi inj mbibi tangar aondao ora yaong, mbibim ebe hen mu angal kao kao bu mbibin osisao di kaohur bu u haklebi ko pangeyem be? Menge bombor ngub was mubur, aol mend obu Ngaoron man hem ko pango Ngaorol hul ha nao hae mend haklao o hesa aol mende obu Ngaorol hul ha haklao o kab mbibin kone bombor ubi nao yaong, mbibin osisao asub bubur kaohur bu u haklebi?

16 Pangeklem. Naon toklo ngo ha bereyom hakl non haeben saraoklao Ngaor aondao nda obun and komb bi ora yaong, naom asub ko Ngaoron and komb bi ngo bor wakl kaoya lome sao tangar tangar Ngaoron saond bi baeben eben mu tundaklmao? Angal ngon Ngaorom kisao ub mbuk waeb bor di ngub wiyao.

Nim mbini hesa haru was habur
Mbini and menger hayem o bor and waru hakl-
wao ora.

Ni mbinin Ab Ngaor ora haklwaol
Mbini ninao sem ora haklemi

---

* 6:14: Ebe 5:7; Ebe 5:11

kisao ub mbuk waeb bor ngub wiyao ora.*

¹⁷ Mbuk waeb mende bor di Aorao Aondaom kisao ub ngub wiyao.

Inim mbini ngo baeben daol haru nao hae tuwaki pobur

Ini armend hob mu sao was haklwaebe.

Inim kho dol hae sao wiyao baeben nao wararim sin

Nim ini turi homo men muklwao ora.*

¹⁸ Ni Aorao Aondaom ngo inin Ab Ngaor ora haklwaol

Ini ninao isi wane ora haklemi ora ko

Ni Aorao Aondaom pon pae aondaom yubu ora ndam kaki kisaol

mbuk waeb bor ngub wiyao ora.*

7

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, Ngaorom nao bor heneng ora ngub bisur bubur ini ninao sem ora hareklemine lowao ko hayaong, naom naon toklo bor di naon kone ndaon bor di dol mao ha kho mao saeb se sao oran, nao bor kang mend nao eben ebe kun pele ora haemin. Ngub bubur lomaon naom Ngaor obu pakl hom mubur, nao obun sem ebe komb bi ora hamun ko nen sabobur mao hasao ub, naom oborob dund se ub was bu mae luklbur haemin ora.

Kord tenaolom Paol turi mao homaesmi o

² Nao haeme mbaoli hakl o, inim nao makl nao heme turi homo kone u haklwaebe ora. Naom ini abo ngo haklon is mend bor khorob sao oran kang mend nao bismao ora. Naom aol is menden kone bor kho mao sa oran kang menjao nao bismao.

---

* **6:16:** 1 Kor 3:16   * **6:17:** Kao 18:4   * **6:18:** Kao 1:8

Naom tenaol mende bor kakla ko maobala sao di menjao nao bismao ora.*

³ Aoh nim angal ngo kakl o non inim ngub menjao lome ko ini te mao sarabur inj kakl ka. Ngub inj, nim ini nen sabobur non nim bas ngon pibnao waeb buwe o bor ngo kowe ub naom inil aondao bu ora kone u hayom. Ngub beyom ol mabor nao pe pabur po haklmao tomb di, aoh nao nao heme su ngo bor bao haklmao aeben anga tomb di, naom naon kone ndaon bor ini hesa haru hae non bu was habur inil ngub bao kone wi hakol was buklmao ora.*

⁴ Ngub buklmaol nim inin kone bor di ora hendeyo ndal nim heneng ora ini bor bao kao pabur kakl ngao, nim ini ebe soklao ko hondo ora hae ol, nim ini ngo baeben turi aondao ora homobur ini bor kaoya angal was bu haruklu ora. Ngub ora biyul mbinim ni ke mundub mundub bi mao handaklemil nao kone bor kend bin buruklwao tomb di, inim oborob was ngo bu hayem ub nen saboklwao tomb ngo saom nao kone bor turi mao homa werek aondao bu ora mao baklaol, nao kone bor sub tibaen as ko was haklwao ora.

⁵ Heneng ora naom mbes su Maseroniya bor po hasmao tomb di, naom naon kone bor kang mend sowa pa sisab bin sao oran nao birismao ora. Ngub inj, naom su ngo bor di ke mundub mundub bi aondao ora hindismaol, naon toklo songol dera nan tenaolom nao men mbaklbur ab saond bu njurukl haen was hasmao o, naon kone ndaon bor di pakl mao homaraoklao saom saond

---

* **7:2:** Bis 20:33; 2 Kor 12:17   * **7:3:** 2 Kor 6:11-12

aondao bu ora bu njurukl haen was hasmao ora.*

⁶ Nao ngubi ora hasmao o Ngaor obu tenaol mbinin kone bor, kho so kend bin bereme baebenon kone bor waktl sisab mao ba tibaen mao bararaoklao Ngaor ora ndam, aol Tatas ke nda su ngo nao po hasmao ol eben kobur naon kone bor sub tibaen as ko baoraomun kisao ora.

⁷ Nim ngo kakl ub Tatasom su ngo nao hasmaol nao hen mukl obobur ngub bisao o, naom bae-haemen Tatas obu ibisao om was inj Ngaorom naon kone bor turi mao homa sub tibaen baoraomun kisao ka. Ngub inj, inim Tatas obu ini hasmil obo hasao tomb obun kone bor turi mao homa sao was bubur, sub as ko was haen ko oborob ora bisur bismi on arman ebe ngo nao bor kao njisao ub di, inim mbes khorob sao ngo bismi nda ub waktl makl aondao ora homo inin kone bor de kaeb se ora habur kone kho ngubi tuwaesmi ub pangismao tomb di, nim ini bor mbes kao njundis ub waktl hem ko men hakol ora bu habur inim kone u bokeyo ni di waktl haondaomun sa ko hem ko bereyem kisaol pangismao ub di, naom angal ngo baeben pangismao tomb Ngaorom naon kone bor turi aondao ora mao homaesao ora. Ngub bisaol nim ini mbes turi homowao nda ub inj, ngubi tomb non nao kone bor werek bu turi aondao bu ora homo hae ka.

⁸ Heneng ora nim ini bor mbes bas pibnao eben kowe sandis hindismi tomb inin kone bor kho so kend aondao ora bin birismi sandis o, nim ini hem kobur bas ngo eben kowe sandis ub nao bi bao waktl buwaon ebe nao sokl bisao ora. Aoh, nim ini bor bas pibnao ngo eben kowao o

---

* 7:5: 2 Kor 2:13

hindismi tomb inin kone bor kho so hem aondao ora ko bereyem ke pangobur, nao kone bor di kang mend kho so hem ken sao buruwao ora. Ngub buwao o inin kone bor kang el bombor ora ngub kho so kend bin birismi.*

⁹ Ngub bismil ninao kone bor di wakl turi aondao ora bin buruwao. Aoh, nim ngo turi homo hawao ub non nim inin kone bor ngo kend bin mao barawao on inj turi homo haruklu o, inin kone bor kho so kend mao baesao sao ndam wakl inin kone u bokeklemine kisao ub ora nen sabowao tomb, ngo saom ora nao kone bor turi aondao bu ora mao homaesao. Inin kone bor ngo kho so kend bin birismi ub di Ngaorom ini aondao bu ora hond homo bisur bisao nda ub bin ko ora bisaol, naom inin kone bor kang ora dim kho mao sa nao bismao ora.

¹⁰ Heneng ora mbini sun tenaolon kone bor kho so kend bin bereme saom non, tenaol mao homaraoklao hareron ora kemi poklao. Ngub biyao o Ngaorom nao obun sem baebenon kone bor kho so kend bi sao ngubi mend eben waklao ub, obum naon kone mao dund sa kone baol maonaomun kobur, nao bu mu haeben ora mao saklbur ora biyao. Ngub ora biyaong naom naon kone bor kang mend kho so kend bin sao buruklmao tomb naom kone baol maonaomun ko buklaong, makl nao hememin ora.*

¹¹ Ngub ora biyaol nim ngo kakl ub mbes Ngaorom inin kone bor kho so kend mao baraoklao sao ngo eben waesao saom ini oborob ora ngo bisur bise sanda ub nen saboklwaebe. Ini kang el

---

* **7:8:** 2 Kor 2:4   * **7:10:** Mat 27:3-5; NjuS 12:16-17

bombor ora ngub hem ko inin kone bor kend bin birismi o, ngub ngo bisao saom wakl inin kone bor oborob ora mao dund sa kon mao waesaol, inim naon kone bor khorob sao kang mend nao win hayom ko tenaol hambunom oborob ora henden muwaloklmao ko nen mao sobaesao ora. Inin kone bor kend mao basao sao ngom was mondom ini hasmi daruklol khorob aondao ora ngo bisao ndam di, inin kone bor sakl mao pola makl mao homabur inim Ngaor di pakl hom mu hareklemin kisao ora. Inin kone bor ngo kho sen birismi saom was nim ini bor kao njuruklu sao baeben di men hakol ora beklemin kobur, inim ni di hem aondao ora ko obu hel, ko mend dim haondaomun enjo ngol ib ko nen sabeklemin kisao ora. Heneng ora inin kone bor kho so kend bin mao baraesao saom was inim aol ngo khorob bisao nda di obun kone wakl u bokeyo sakl polo ke kang mend hondo birin waesmi tomb, inim oborob sao ngo bismi saom tenaol hambunom di inin kone bor kho dol hae sao mend nao win hayem ko henden hareklemin kisao ora.

¹² Ngub ora bisaol nim mbes bas ngo eben kowe sandis ub non, nim aol ngo obu aol mende maobalabur khorob bisao nda hesa aol is mende ngo aol khorob bisao ngom maobalaesao nda kab bor was nen sabobur inj eben kowao ora. Ngub inj, nim bas ngo non inim inin kone bor naon kone ndaon Ngaorom di henden, Paol obul kone u harilukl ko mao bembera hendeklemin ko ini hambun bor ora eben kowao.

¹³ Ngub ora buwaol inim nim ngo hendeklemin ko nen sabowao ub ora hindismi tomb, naon kone bor turi homobur sub tibaen as ko birismao ora.

Naom ngub bismao o naom inim bombor ngo bismi saon was inj turi himismao ka. Ngub inj, inim Tatas obu bor turi mao homa sao was bubur obun kone bor sub tibaen as ko haen kismil, naom obun kone bor inim oborob ngo bismi ub nen sabeyao tomb, turi hom ha was hae ub hendemao tomb di, naon kone bor di turi homo werek aondao bu ora bin hayom.

¹⁴ Heneng ora mbes Tatas obu ini hasmil ngo ibise sanda ub nao ebe tomb, nim obu bor inim hambun sao oborob was bu haroklme ko kaoya kobur obum pangen kao kalowao ora. Ngub buwaol Tatas obum ini hasmi ol obobur inim bismi sao hindisao tomb di, nim obu bor kao kalowao ub inim bismi sao heneng ora hindisaol nim sakl nao polowao ora. Ngub inj, naom ini bor angal hobao sao ora o kao njisumndis tomb naom kakla nao ke heneng ora kao njisumndis ub, nim inim oborob bimi saon Tatas obu bor nim angal ngo heneng le ko henden kao kalowao ora.

¹⁵ Ngub buwaol Tatas obu ini hasmil ngo ibise sanda tomb di inim obum angal kao njisao sao baeben pangoklbur obu turi homo heben heben bu oborob obaeng ib kobur, ini hambunom obum angal ngo kisao baeben turi homo sub pakl hom mu sao pango birismi ub nen sabeyao tomb, Tatas obum mbes ini bor kang bu ora hem kisao ub inj, obum ngubi tomb non ini turi aondao ora homo inil kone u hem kao hakol was bu hae ora.*

¹⁶ Nao haeme maboli hakl o inim oborob ngub was bu haroklmel, nao kone bor di taol taol nao bi inim hambun sao oborob dund se ub was bu haklemi ko hondo ora hae ol, nao kone bor turi

---

* 7:15: 2 Kor 2:9

aondao ora bin hae ka.

8

Inim Karas tenaol mende bisur bi bi bib se hayem o

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, Ngaorom obun sem su Maseroniya bor paoloklme baeben hond homo bisur bisao saom tenaol aebenol mendbor bisur bismi ub inim di pangeklemin kon pangokl-waebe.*

² Heneng ora mbini Karason sem su Maseroniya bor paoloklme baebenom ke mundub mundub bi aondao ora hondobur, mbinin osisao di kang mend nao wisaol mbinin kone bor dam nao bin was birismisa. Ngub birismi o mbinim turi was homobur tenaol mende menjao nao wi burubur dam nao bin birismi baeben hem kobur, mbinin kang wismi on aondao bu ora mao men men bu bisur bu kalismisa.

³ Aoh, nim heneng ora kakl ngao, mbinim ngo bisur bu kalismi ub non kalokl bismi ub kalobur pone di wina ora kalismi. Ngub bismi o mbinim ngo bismi ub mondom inim ngub bib kismi ub inj, mbinin kone ora bor naom mbini ngo baeben hond homo bisur bukmao ko nen sabobur ora bisur bismi.

⁴ Mbinim ngub was bismil mbini Karas tenaol mende bisur bismi ngo baebenom, Ngaoron sem su Njuriya bor paoloklme baeben di naom mbini hond homo bisur baomun ora ko, nao bor buri palo kao deb deb bismi ora.*

---

* **8:1:** Oro 15:26   * **8:4:** 2 Kor 9:1-2

⁵ Ngub bubur kismin mbinin mbib nen sabismi ub tenaol ngo menjao nao wi burubur mbinin kone bor kho sen birismi baebenon mone andub ora waesmil, naom kang mend burir bismao o mbinim oborob ora bismil turi aondao bu ora himismao. Aoh, mbinim oborob sao ngo bismi ub non mbinim pibnao oran mbinin toklo hambun ora Aorao Aondao bor bao kalismi o sisaol, obum mbini bor ngub bib ko nen sabisao ub mbinim mabor mbinin toklo nao Ngaoron semon maeb haroklmao aol baeben bor di ngub bao njubur nao taol mi ibismil, mbinim oborob ngo hakl ub bismi ora.

⁶ Ngub bismil naom ini Kord tenaol abo ngo bor hayem baebenom di, Ngaoron sem ngo menjao nao wi bereme baeben hond homo bisur bubur mone di inim hambun sao kalaeb se uklemi ub menjao wareklemin ko, aol Tatas ke ngo obum ini bor mbes pibnao di angal ngon menjao kalek- lemin man man bu boroklwaebe ko kao njukl ibise sanda ub, naom obu ngubi tomb ini hayem ol ngo wakl eben laom o ka.

⁷ Naom obu ngub eben kobur naon kone bor ngub ora nen sabeyom. Inim Ngaorol di oborob ora hul ha haroklme. Inim angal di mbini kone kikil bi aol baebenom lome nda ub oborob was lome. Inin kone bor di hambun sao menjao nen sabokl buwa nao bi oborob ora nen saboklme. Aoh, inim tenaol mende aebenol haeme baeben di aondao bu ora hond homo bisur buklwao ko nen saboklme ora. Heneng ora inim nao di hond homo aondao bu ora kone u hayem ol, inim hambun sao oborob was ngo bu hayem ub mbini tenaol aeben mendborom oborob bimi ub inj,

inim non aondao bu pone ora beyem ol, mbini aeben ngo haklom oborob bimi ub di men mbaen ora bu haroklme. Ini ngubi ora hayem ol inim non tenaol mende menjao nao wi burubur dam nao bin ngo baoraolim ubi hakl bor di mbini tenaol aeben mendborom kaloklme ub inj, inim non mbini hond homo aondao bu pone haen sao bisur bu kaleklemin ko nen sabeyom.*

⁸ Aoh, nim ini bor ngo kakl ub non ini kon nao wi inj hayem ol, inim ngo sao bibaebe ora ko man man kobur inj kakl ka. Ngub inj, mbini Ngaoron sem andubom Ngaoron sem su Njuriya bor bereme ngo baeben hond homo bisur bu hayem ol, inim di mbini ngub hond homo bisur baemib ko hondoklbur, mbini ngo baeben mendborom ngub hond homo bisur beyem ko kao njurukl ka.

⁹ Pangeklem. Inim di ora hendeyem ub naon Aorao Aondao Njises Karasom nao hond aondao bu ora homo bisur bu nao bu muklbur ora hayao. Ngub hayaol obu menjao es nao bib se hambun sao u habur obu imbi wi aondao ora hasao o, obum ini ora hond homo bu muklbur obu aondao pone imbi wi ora hasao ub tuwa dimb men aolisao ora. Ngub bisaol obum ngub ngo bisao ub ini imbi wi aondao ora hareklemin ko bisao ora.*

¹⁰ Ngub bisaol nim ngo nen sabobur kakl ub non, inim karasmas mende ngo pibi harob ndan tenaol ngo dam nao bin bereme baebenon menjao waklbur man man bismi sanda ub, inim ngubi tomb non heneng ora waklemi ko pangobur ora

---

* **8:7:** 1 Kor 1:5; 1 Kor 16:1-2   * **8:9:** Mat 8:20; Pil 2:6-7

kakl ka. Aoh, inim ngo sao nao buklbur o baehaemen inj man man bismi ora. Ngub inj, inim inin mbib nen sabismi ub naom mbini ngo baeben turi homo bisur buklmao ko nen sabismi ora.

¹¹ Inim ngub bising mbes ngo tomb mbini ngo baeben hem aondao ora ko menjao bisur bu waklmao ko nen sabismi ub, inim ngubi tomb oran inin uklemi sao kang bu di aondao bu di uklemi ub mbini ngo baeben bisur bu wa ora baem sin, oborob ora bukleming ngub waklwaebe ora.

¹² Pangeklem. Inin kone bor naom tenaol mende bisur bu kalaomun sa ko hem kaem sin, Ngaorom kone ngubi u haeme ub ora turi homaoklao ora. Ngub biyaol Ngaor obum ini menjao nao wi buruklemi sao hakl di ora es bu kaloklwaebe bim ko nen sabo hem nao ke, inim kang bu di aondao bu di u haklemi ub turi homobur kaloklemi ub ora turi hemeyao ora.*

¹³ Aoh, naom tenaol aeben ngo bisur buklmao baebenon kone bor sisab bi mao barabur inin kone bor kho sen bereklemin ko inj kakl o, sub oborob was ber ber beklemin ko kakl.

¹⁴ Heneng ora inim ngubi tomb non hambun saon tol was habur menjao es nao bi hayem ol sakl, inin kone bor sub tibaen as ko was bereyem ka. Ngub beyem ol inim mbini ngo menjao nao wi bereme baeben di ebe bisur bib se ora hayem. Ini ngubi tomb non ngubi ora hayem o, mabor inim di menjao nao wi burubur dam nao bin sao buruklemi tomb mbinin andub sao u haklemi ub ini bor di bisur bu taol bu njuklemi ora. Ini

---

* **8:12:** Mak 12:43

hambunom ngub ora bi bi buklemi tomb inim menjao es nao buklemi ora.*

¹⁵ Ngub ora soklaol mbes Ngaoron ne yu heben hakl eben kisao on Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Aol is mondom andub ora misao o
Obun andub haonao wib se inj sisao ora.

Aol is mondom di ne ngon kang bu ora misao o
Obun ne ebe ngaorukl pelen no birisao
ke wiyao ora.

¹⁶ Mend di naom ini ngo baeben hond homo bisur bukbur bu hayom ub, Ngaorom aol Tatas ke ngo obun kone bor di bombor ngub ora taol bu kalisao ora. Ngub bisaol obum di ini turi homo bisur bukbur hae ol naom Ngaor bor kaoya ko tengiyu was ko hayom.

¹⁷ Ngub bisaol naom obu bor nje su Kord tenaol bisur bukl penin ko bim kismao tomb obum turi homobur poklwao ora kisao. Ngub kisao o naom obu bor ngub kismao o pangisao tomb, obun kone bor di ini hem aondao ora kobur nim mbini bisur bukl pon ko nen sabisao ora.

¹⁸ Ngub nen sabisao Tatas ngo obu hesa aol Karas haeme is mende ngo obu Angal Bib Hobao Sao nda tenaol hambunom pangen kao kalam akol bu haraoklaol, Ngaoron sem hor anda hayao baeben hambunom di obum kongon ngo biyao ub turi homoklme aol nda obu kab, mbibi haru ini hayem ol ngo eben laom o ka.

¹⁹ Mende di aolngo obu non mbini tenaol Ngaoron sem ngo baebenom obu bember habur, naom Njuriya tenaol baeben bisur bukbur ngo

---

* **8:14:** 2 Kor 9:12

akol bu hayom ub obu di haru akol bu hamun mao hasmi ora. Ngub bismil naom aol ngo mao hasmi o obu di haru Karas tenaol ngo dam nao bin bereme baeben bisur buklbur akol bu hayom ol, naom kongon hobao sao ngo beyom saom, Aorao Aondao obu aondao imbi wi ora hayao ub hesa naom tenaol mende ngo hem ko bisur buklbur hayom ub kab tenaol hambunom henden muwaloklao ora.

²⁰ Naom aol ngo Ngaoron sem baeben hambunom turi homoklme ngo obu Tatas kab mbibi haru ini hayem ol ngo puklub laom o, obu di nao andub ora akol bu hayom ol, ini tenaol hambunom aondao ngo bisur bu wayem sao naom maeb ha wa haklmao on di mondom nao bor khorob beyem ko menjao te nao mao saraklemi ora.

²¹ Heneng ora naom tenaol mende bisur buklbur kongon ngo akol bu beyom ub non, naom Aorao Aondaom henden ko obun elol was inj, naom kone ukl bombor ora ubur tenaol hambunom di henden mbinin el so oral mu wa hamun ko nen sabeyom.

²² Naom ngub ora nen sabeyom ol Tatas hesa Karas haeme ngo obu kab haru eben laom o kabom, tenaol ngo baebenon ngo hond homo bisur bu waklemi sao baeben hambun menae poklemi tomb, naon Karas haeme is mend obu di mbibi ngo kab bisur bu mbini teb aol ora pen ko, obu di mbibi haru abo ngo bor ngo eben laom ka. Heneng ora naom aol ngo mbibi kab daol haru eben laom o obun kone asub bi ora u haeb ko mundub baol baol bu hindismaol, obun kone u hayao ub non obum tenaol mende hem

ko bisur buklaon on hem aondao bu ko haraoklao ora. Obum ngub ora bubur ngubi tomb non obun kone bor inim oborob was bu haklemi ko nen sabobur, obun kone bor taol taol nao bi hul ha ora hae. Ngub bubur keyaon obum naom kongon ngo bu hayom ub nim di bun ko hem aondao bu ora kobur, obum ini hayem o bor ni di poklwao ora ko hem aondao ora ko hae.

²³ Aoh, aol ngo obu non ngubi ora hayao o, Tatas obu non ni hesa haru ini ngo baeben bisur bu kongon bombor ngo bibao aol nda ora hae ka. Mbibi aol is kab mend ngo obu daol haru puklub laom o kab non, mbini Ngaoron sem hor anda hayao baeben hambunom mbinin angal mini puklub ko mao hasmil, mbibim kongon hobao sao ngo bu haklebi tomb Karas obu bao bi imbi wi aondao ora hayao on imbi aondao bu ora uklao ora.

²⁴ Ngub ora buklaong inim mbini Karas aol is teb ngo abo ini hayem ol oboklemi tomb inim mbini hem ko kone wibaebe ora. Inim ngub buklemi tomb naom ini Kord tenaol ngo baebenom hambun sao oborob was bu haroklme ko turi homo kaoya ko haroklmao nda ub, mbini Ngaoron sem hor anda hayao bor bereme baeben hambunom di heneng ora ini ngo baebenom oborob was bimi ko hondoklemi ora.*

9

Inim Ngaoron sem bor ngub nen sabobur bisur bibaebe

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, naom tenaol Ngaoron sem ngo su Njuriya bor dam nao

---

* 8:24: 2 Kor 7:13-14

bin bereme baeben bisur bu kaloklmao ub ora hendeyem ol, nim ini bor waki angal ngon menjao nao lowao ora.*

² Heneng ora inim di mbini ngo baeben bisur bukmao ora ko nen sabeyem ub nim ora hendeyo ndal, nim mbini su Maseroniya tenaol baebenom pangen ini bor kaoya angal bubuk ngub kowao. Naon Karas tenaol ngo su Ngirik bor paoleyem baebenom non, karasmas ngo pibi harob ndan Njuriya tenaol ngo baeben hem ko penar bu ora bisur bukmao ko nen sabismi ko kao kalowao ora. Ngub kowaol mbini Maseroniya tenaol ngo baebenon mendborom di inim ngo bismi ko kao kalowao ub pangobur, mbinim di Njuriya tenaol ngo baeben hond homo bisur bukmao ko nen sabismi ora.

³ Ngub bismi o nim ngubi tomb naon Karas haeme is teb ngo ini hayem ol eben kakl ub non, nim mbini tenaol aeben ngo baebenom pangen inim oborob was bimi ko kaoya kam akol biyul, nim angal ngo kaklo ub baehaemen ke non nao bin ko, inim Njuriya tenaol ngo baeben bisur buklemi on penar bu man man bu u ora beraem sin ebe ora soklaol, nim mbini is teb aol ngo ini hayem ol ngo eben kakl o ka.

⁴ Pangeklem. Ni kang mend mabor sao abo ngo ini hayem ol oboklwao tomb, mbini su Maseroniya tenaol ngo inim oborob was bimi ko pangen kowao nda semon mendbor di ni daol nao haru obam sin, mbinim hondoklemi tomb inim mbini Njuriya bor bereme ngo baeben kaloklemi on menjao man man bu waeme ora ko

---

* 9:1: 2 Kor 8:1-7

nen sobaokl oboklwao ub nao bi beraem sin ni sakl poloklwao o, inim non nim sakl poloklwao ub inj, sakl aondao bu ora poloklemi.

⁵ Aoh, nim ngub ora nen sabobur mbini aol is teb ngo mbes ini hayem ol ngo eben kakl o ngao, inim mbes mbini tenaol ngo su Njuriya bor bereme baeben hond homo bisur bukmao ko nen sabisimndis ub, mabor ni ngo oboklwao tomb di inim hambun sao wakl buklemi sao baeben man man bu u buruklemil ora obon ub u ora boroklwaebe. Heneng ora inim ngub baem sin, inin mbib tenaol mende hond homo bisur bukmao ko nen sabobur ora buklemil, ini bor mondom buri palobur mbini ngo baeben bisur bib lemil inj buklemi ora.

⁶ Aoh, inim ngon oborob ora kone kimb bibaebe. Mondom obun emol ne we boklao tomb kang kab teb ora bowa sin obum il di kang ngub ora soklaol taloklao o, mondom ne we andub ora bowa sin obum il di andub ora soklaol talaoklao ora.

⁷ Inim ngub nen sabobur lemin ini hambunom inin kone bor armend sisao ngub kalaebe ko kao njuklao ub was kaloklwaebe ora. Mondom obun tenaol mende bisur u kaloklao sao hem nao kebur obun kone bor turi homobur ora kaleyao tomb, Ngaorom kone ngubi u haeme baeben turi aondao ora homo kone u haraoklao ora. Ngub biyaong ini ngo haklom tenaol ngo baebenon menjao bisur bu waklemi tomb, inin kone bor mbini hem ko bisur nao bukl ko pangobur o, naom ngub nao warum sin mbini aol ngo tenaol aeben ngo baeben bisur bukbur akol beyem baebenom ni makl ora homoklemi ko kalakl ko

nen sabobur, maki homaki homaki oran nao waklwaebe ora.*

⁸ Heneng ora inimi tenaol mende ora hond homo inini kone bor turi ora homobur kalo harim sin, Ngaor obum inini asao was nao wi hayem ko hondo ora habur obum aondao bu pone haen andub ora taol bu njuklaol, inimi menjao es nao bi hambun sao ebe ngaoruki pelen u haklemi ora. Ngub ora buklaol Ngaoron kongon bibi uklaol ub oborob ngub bisur was buklemi tomb, inini osisao di pond nao bi bao was ukli poboklaol, inimi mbini bor di ebe bisur was bib se haklemi ora.

⁹ Angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Mondom tenaol menjao nao wi burubur

Dam nao bin buruklemi baeben bor

Aondao bu ora bisur bu kala sin

Obum tenaol mende ngo hond homo bisur buklaol
ub

Obun kone ebe ngubi bao wi aeben ora soklaol

ke wiyao ora.

¹⁰ Mend di Ngaorom mbini em we taond lome aol bor, em we taol bu kalobur ne noklemi on dem nao hemen ko oborob taol bu kalaoklaol ora. Ngub biyaol naon Ab Ngaor ngo obum inimi tenaol mende hond homo bisur buklemi ub, ini bor di em we ebe ngubi oborob taol bu njuklaol ora. Ngub njubur laon obun mbib em il ngo oborob ora por ko and mao sabur, il andub ora tirwal bu sen laol inimi il ngo ebe taloklemi ora.

¹¹ Pangeklem. Obum ini bor andub ora taol bu njuklaol inimi menjao es nao bi andub ora u habur, tenaol mende dam nao bin buruklemi

---

* 9:7: Oro 12:8

baeben di ebe hond homo taol bu kalaeb se ora haklemi. Heneng ora inim tenaol mende ngub bisur beklemin ko naom ini bor ngub bibaebe ko kao njaoraoklaom ol, inim tenaol mende ngo hond homo bisur buklemi sao hondoklemi tomb tenaol andubom turi homobur Ngaor bor tengiyu ko kaoya ko haklemi ora.*

¹² Aoh, inim hobao sao ngo buklemi saom tenaol Ngaoron sem baeben bisur aondao ora buklaol ka. Ngub buklaol o mbini ngo baeben bisur buklaol sao was inj, inim mbini bor oborob ngo buklemi ub turi homobur tenaol andubom Ngaor bor di aondao bu ora turi homo tengiyu ko kaoya lemi ora.*

¹³ Heneng ora tenaol hambunom di inim Karas tenaol mende ngo hond homo bisur buklemi ub hondoklemi tomb, inim Karason Angal Bib Hobao Sao ngo ora men hakol was bu haroklme nda ub di ora hondoklemi. Ngub hondobur inim mbini ngo baeben hond homo bisur bu taol bu kaloklemi ub di, inim tenaol tangar aebenol ngub dam nao bin buruklemi baeben bor hond homo menjao kaloklemi tomb di, inim hambun sao oborob was ngo buklemi saom, ini ngo baebenom hambun sao mbinin angalom lome nda ub oborob was ngo bu hayem ko tenaol hambunom panaem ora henden muwaloklaol, mbinim turi homobur Ngaor obu aondao bao bi ora hayao nda bor tengiyu ko kaoya lemi ora.

¹⁴ Mbini ngo baebenom ngub bubur lemin ini ngo baeben oran Ngaorom hond homo aondao bu

---

* **9:11:** 2 Kor 1:11; 2 Kor 4:15   * **9:12:** 2 Kor 8:14

pone ora bisur biye ko ora hondobur, mbinim ini turi aondao bu ora homo kone ubur Ngaorom ini wakt was bisur bin ko Ngaor bor kao kal ha was haklemi ora.

¹⁵ Pangeklem. Ngaorom nao bor hobao sao ngo pone ora njisao nda ub oran, naom menjao mend kab menger nao murukl birib se ora njisaong, naom obu bor turi homo tengiyu ko kaoya kao ha was haemin ora.

10

Paol obun mangal bismi on ko san lisao o

¹ Ni Paolom ninao mbib inim buklemi on angal mend kao njun ub pangoklwaebe. Mbini mendborom ninao mangal bubur ngub ko hayem. Paol obum nao haemaol ebeyaol obu nao daol haru haemao tomb non obu hom pae non bi sub was haraoklao nda o, obum su enderae bor po habur nao bor bas eben kobur non, obum nao taolu lu angal buriyab was ko hae ko ninao mangal bu hayem alem. Ngub bu hayem o Karas obum nao hond aondao ora homobur obum nao sub bisur was bu hayao ub, nim di sub kone ngubi ora ubur ini bor kao deb deb bubur ngub kakl ka.*

² Ni inin su abo ngo ini hayem ol oboklwao tomb nim ini kone u bokeklemine ko ini buriyab ora taolu li soklaong, inim ni ko mao homa buri nao mao palaklwaebe ora. Aoh, ini abo ngo haklon mendborom naon mangal bubur, nao bor di mbini sun tenaolom nen sabo bimi nda ub nen sabobur bu hayem lome. Ngub lomel mbini nao

---

* **10:1:** 1 Kor 2:3

bor ngub lome baeben bor non nim aondao bu taolu luklwao ora.*

³ Heneng ora nao di su bombor ngo sun tenaolom turi homo bimi sao wil was hayom o, naom Ngaoron saond bi ora men mbaklbur saond bu kalo haroklmaol, naom mbini sun tenaolom ngo bimi nda ub nao bimao ora.

⁴ Aoh, naom naon saond bi bor ngo saond bu kalo haroklmao ub non su ngon tenaolom saond bimi sao mend men pae akol bubur inj, naom naon saond bi bor saond bu kalo haroklmao ka. Ngub inj, Ngaorom nao bor obun saond bi men mba laoraoklao buri aondao ora o nao bor taol bu njisaol, naom buri ngo kab akol bu habur saond bu haroklmao ora. Ngub bimaol naom obun saond bimi sao buri ora ngo nao bor taol bu njisao ub mbini akol bu hayom om, naon saond bin saond paeb buri ora han hubib non bi oram mbuklu tundaklao ub di khorob ora bo kobaolu bowes bu, obu ebe men mba lib se ora hayom.*

⁵ Heneng ora naom ngub bib se ora hayom ol, mbini aol mendbor tenaol maobowam akol bu kakla was ko habur, nao bor ab saond bu nJOROKLME nda ub buklmi baeben di, aol mendborom Ngaorom tenaol bisur buklbur hayao ub tenaolom hondoklbur beme ub nao henden ko mbinim el kaol kaol ko pela woroklme nda ub di, naom ora men mbaeb se ora hayom. Ngubi ora hayom ol naom mbini sun tenaolom mbinin mbib turi homoklme ub was hem ko taol mi po haroklme kone ngubi baeben di ebe men mba, Karasom maomb bo hayao bor eben taol ndabur,

---

* **10:2:** 1 Kor 4:21   * **10:4:** Ebe 6:13-17

mbini ngo baeben di Karas obun angal was ebe pangen kaeb se ora hayom.

⁶ Pangeklem. Nao ngub bukbur ora hayom ol naom ini mendbor Karas obul heneng ora hul ha haklemi ub hondoklmao tomb, mondom naon angal di nao pange hul was ha Karasol di oborob hul nao hae haklaol handam sin, mbinin kone u bokelen ko kang mend ke henden lomao ora.*

⁷ Pangeklem. Inim bombor sao ngo oran es buwa nao bi handaeb se hayem ngao, ngo sao oborob ora nen saboklwaebe. Mondom obun kone bor ni Karasom bember ha mao hasaol hae ko nen sabo harob sin, obum nao ngo baeben di bombor ngub was Karasom bember pe haen ke hayem ko nen sobaebe buklaol ora.

⁸ Heneng ora Aorao Aondao obum nao ngo baeben ngub bember ha peb bu maeb haraoklao aol mao hasao ora. Aoh, ngub ngo bisao ub non naom ini bor mao kho sa sao menjao baomun ko inj, naom ini ngo baebenon kone bor oborob Ngaor obum turi hemeyao sao was and mao sa hamun ko, obum nao ngub bember ha peb bu inin maeb haraoklao aol mao habur nao ngo baeben bor obun buri taol bu njisaol, nim ngon turi homobur haongaoklu angal sao kang menjao lowao tomb nim sakl kang di nao poloklwao ora.*

⁹ Ngub bukhwao o nim ini haemel bas ngo eben ko haruklu nda ub non, inin kone bor obum baehaemen nao pakl mao homaklbur eben ko haraoklao ko nen nao saboklwaebe ora.

¹⁰ Aoh, mendborom ninao mangal bubur ko hayem ub Paol obum su tangar bor habur nao

---

* **10:6:** 2 Kor 2:9   * **10:8:** 2 Kor 12:6; 2 Kor 13:10

bor bas eben ko hae ub non, obum nao taolu lu angal buriyab naon kone bor dokl hakl pe sao was waeb bu eben ko hae o, obum enjo nao hayom ol ebeyaol nao haru haemao tomb non obum sub hom pae non bi ora u mba habur, obum angal di baehaemen bir bir angal was bu haraoklao ora lome.

¹¹ Pangeklem. Ini angal ngub ora ko haroklme ngo baebenom ngub nen saboklwaebe buklmi. Nao ngo baebenom su enderael habur bas eben kobur keyom ub di, aoh naom ini haklmi obo haklmaol nao haru haklmao tomb di, naom ini bor angal bombor ubi was kao njuklmi ko nen saboklwaebe ora.*

¹² Ini ngo haklon mendbor nao non aol hobao ora mbini tenaol aeben ngo hayem hakl ubi inj hayom kobur, mbinin mbib kaoya ko haongaoklu hayem hakl non, mbini aol hobao ora nao angal bib hobao sao kam akol bimao aol kho ngo hayom baeben hesa daol menger nao murukl birib se ora hayem. Ngub hayem ol naom mbinin mesao bor daol nao pebeb se, nao non kho ora ngo hayom o ka. Pangeklem. Mbini aol hobao ebe ora ngo baebenom mbinim hambun sao mendem beyao ub was pere mu bam aeben aeben bubur, nim di njem bel ub was be ol ni aol hobao ora hae, aoh njem di nim be ub was bel ol nje di aol hobao hael kao kao bu haroklmi, mbini ngo baeben kon kang ora di nao wi mbaoli tumu mari non bi ora hayem alem.*

¹³ Mbini ngubi ora hayem o nao ngo baebenom

---

* **10:11:** 2 Kor 13:2; 2 Kor 13:10   * **10:12:** 2 Kor 3:1; 2 Kor 5:12

non Ngaorom naom ngo bu hamun ko taol bu njisaol bu hayom ub bao ungu peyobur, mendem buklemi sao bor naom bi non bu haongaoklu angal nao bukmao ora. Ngub inj, Ngaor obum naom kongon ngo bu hamun ko taol bu njisao ub ora bukmao tomb, naom ngon ora kang mend kaoya angal sao bib se hayom ka. Heneng ora obum obun kongon ngo taol bu njisao ub non, naom ini di bisur baomun ko nen sabobur man man bisao ora.*

¹⁴ Heneng ora obum naom ini ngub bisur baomun ko mao hasaol, naom mbes ini hasmil obobur Karason Angal Bib Hobao Sao ngo inim pibnao ora pangeklemin mini obo kao njisumndis non, obum naom ini bor ngub bukl obaomun ko man man bisao ub ora obobur kao nju hasmaol, naom su tangar mende bor bao ungu peyaokl nao pismao ora.

¹⁵ Ngub ora bisumndis ol naom ini bor oborob ngo bimao on turi homo haongaoklu angal sao kang mend bukmao tomb, naom mbini tenaol mendem kongon bu wi o bor baehaemen nim buwao ko, naom kaoya angal bu haongaoklu angal bao nao bukmao ora. Ngub inj, naom ini bisur baomun ko man man bisao ub bubur ora haongaoklu angal bib se hayom. Heneng ora naom ini bor Ngaoron kongon oborob ora bu hayom tomb, inim Ngaorol hul ha haroklme ub aondao bu ora and sam sam bin haklemi ub turi homo hondo hayom. Naom ngub beyom ol Ngaorom ini bor obun kongon ngo oborob ora bu hamun ko man man bisao ub, naom ini bor obun

---

* **10:13:** Oro 12:3

kongon hobao sao hambun sao aondao bu and sam sam bin buklbur ora hayom ka.*

16 Ngub buklmaol inim ngub oborob ora haklemil haondaoklbir naom su tangar mendbor inin su abo ngon aeben nan, mbini tenaol Angal Bib Hobao Sao ngo nao pange buruklemi baebenom pangen kao kalokl poklmao ora. Heneng ora ngub ngo buklmao tomb di, mbini tenaol ngo aol tangar mendem kongon ngo bi poklao baeben bor non waki bisur bu naom bi non nao buklmao ora. Ngub inj, Ngaorom naom obun kongon hobao sao ngo baomun ko taol bu njisao ub ora bu habur, naom kongon ngo ora bu haklmao tomb turi homo kang mend haongaoklu angal sao bib se hayom ka.*

17 Aoh, angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Mondom nim oborob was biyu kobur
Haongaoklu haklwao ko nen soba sin
Obum obun mbib biyao saol nao haongaoklu hae
Ngaorom obu bor hobao sao biyao ao
Tenaol mendem pangen kao kalo habur
Haongaoklu haebe buklao
ke wiyao ora.*

18 Pangeklem. Ngub ke wiyao mondombun mbib turi homoklao ub buklao sao nen sabobur, ni aol hobao oborob biyu aol ora hae ko haongaoklu angal bu obun mbib was kaoya ko harob sin, Ngaorom hendeyao tomb aol ngo obum oborob sao bombor mend nao biyao ora. Ngub inj, mondombun hambun sao bu haklao sao baeben

---

* 10:15: Oro 15:20   * 10:16: Bis 19:21   * 10:17: 1 Kor 1:31

Aorao Aondaom turi homo obum oborob was bu hae ko henden ora bu harob sin, aol ngo obu oborob biyao aol ora hae ko hayao ora.*

11

Paolom man tangar mini aolom bismi saon te kao dund bisao o

¹ Pangeklem. Nim ngubi tomb inim turi homo pangaeb se hayem ub nim kon nao wi angal bubur, ini bor biyu sao kao njun ub pangokl-waebe.

² Nim ini abo ngo baeben oran ten nong kang ebe ware pele ora men mao korabur, Karas obu bomborom ora taol bin ko nim ini obu kaom kalowao ora. Aoh, Ngaorom di inim aol bombor ngo obu ora peklemin ko nen sabeyaol, inim waki aol tangar mende hem ko nao peklemin ko, ninao kone bor mbini aol tangar ngo baeben bor kang mend daongirir ko sao haruklu ora.*

³ Heneng ora tenaol maobowaraoklao suklumb aondaom ngom mbes ten Ib ke ngo birisao o daol sub sowa pa maobowaesao nda ub, mendborom ini di maobowa inin kone bor men mbaen lemil, inim Karasol hul ha habur inin kone bor dol nao hae ebe kun pele ora hayem ub tuwa ini harer kho on hesao mi peklemin lao ko pangakl ol, nim pakl homo hae ka.

⁴ Mbini man tangar kam akol bimi aol mendborom abo ngo ini haemel obobur naom Njiseson Angal Bib Hobao Sao o kao nju hasumndis ol oborob ora pangisimndis o, mbinim ini maobowabur Njises tangar is menden angal bib

* **10:18:** 1 Kor 4:4-5   * **11:2:** Ebe 5:26-27

mend kao nji non bu kao njoroklme ora. Heneng ora naom ini bor Angal Bib Hobao Sao kao njismao tomb Ngaoron Wesao inin kone bor hondaesndis o, waki inin kone bor wesao tangar akl bin lome. Aoh, naom ini bor Angal Bib Hobao Sao ora nda di oborob ora kao njismaol pangisimndis o, mbinim ini ngub was maobowabur waki angal bib ebe mend kao nji non bu angal bib tangar di kao njoroklme. Mbinim ini bor ngo hakl ub bu haroklme o, inin ngo sao hakl ini bor eben wa was bu kone tombe awis ora u mba haroklme alem.*

⁵ Pangeklem. Ni non inin man tangar kam akol bu haroklme aol hobao sao ngo baebenom ni kang ora di nao men mbaen hae ko nao mbib hondo ora hae.*

⁶ Heneng ora ni non mbini kone kikil bi baebenom angal waeb hae oborob ora lome nda ub nao ke kang mend bibab kaeb se ora hae. Ni ngubi ora hae o nim nao kone bor menjao nen sabokl buwa nao bi hambun sao oborob ora kone kimb bu bib se hae ol, ni mondom men mba nao buklaora. Aoh, nim ngo kakl ub mbes di ngubi tomb di ninao kone bor ni ngubi ora hae ko, ini hambunom ko ko was hendeklemin muwalaklo nda ka.*

⁷ Mend di nim ini bor Ngaoron Angal Bib Hobao Sao ora nda buri palo kao njundis ub di, nim sokl nao mibur pone ora bao kao njundis. Nim ngub bubur ini tenaol aondao imbi wi ora hareklemine ko nim kang kho dimb men koro sub was habur,

---

* **11:4:** Kal 1:8-9   * **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11; Kal 2:6

* **11:6:** 1 Kor 2:1; 1 Kor 2:13; Ebe 3:4

ini ngo bisur bu handis ub khorob sao mend buwao ko nen sabeyem be?*

⁸ Pangeklem. Nim ini hasmil obobur ini bisur bu Ngaoron kongon hobao sao ngo bu handis tomb nim inin sokl di menjao nao mibur bu handis o, nim ini ngo bisur buwao on sokl non bi oran nim nao wi hawao sao hakl di, mbini tenaol Ngaoron sem hor anda tangar aeben o hayao baebenom ora njismil nim ebe u hawao o, mbinim pone ora njismil nim paes mi non bi ora muwao.*

⁹ Nim ngo kakl ub ni ini daol nao haru ngo bao hasumndis tomb ko mend ko mend menjao menjao nao wi burubur dam nao bin di hawao o, nim inin kone bor mao kend ba inin menjao njib ko nao muwao ora. Ngub inj, naon Karas haeme mendbor mbini su Maseroniya haklbir nim ngo nao wi buruwao sao hakl mbinim ngaorukl peb bu njismil, wakt nim menjao es nao bi hambun sao ebe ngaorukl pelen u hawao ora. Aoh, nim mbes ngo tomb di inin kone bor kend mao ba menjao nao muwaol, nim mabor di inin ngub menjao nao muklwao ora.*

¹⁰ Nim ngub ora bu haruklul Karas obum angal heneng was ko haraoklao ndam di henden nim di heneng ora kakl ngao, nim inin ne di inin sokl di kang menjao nao muruklu nda ub nim tenaol Ngaoron sem su Ngirik abo ngo bor paoleyem baeben hambunom pangen kao kalo, nim ngo sao oborob ora biyu ko turi homo nao mbib kaoya angal sao buklwaol, mondom ni bor ngub nao

---

* **11:7:** 1 Kor 9:12; 1 Kor 9:18   * **11:8:** Pil 4:15-18   * **11:9:** 2 Kor 12:13

kao nao lao ora.*

¹¹ Pangeklem. Nim inin menjao nao muklwao ko ngo kakl ub, nim ini turi homo kone nao wi haruklul ini makl homobur kakl ko nen sabeyem be? Inj ora ka. Nim heneng ora ini hem ko kone u ora haruklu ub Ngaorom di hendeyao ora.

¹² Mend di mbini man tangar kam akol bimi aol ngo baebenom kakla kobur, naom di mbini Ngaoron man kam akol bimi aol baebenom ngo bu hayem ub bombor ub ora beyem ko haongaoklu angal bu haroklme ora. Ngub bimil nim mbini ngo baebenom ngub lemi ko, mbini ngo baebenom moroklme ub inin osisao ngo nao muruklu ndal mabor di ngub was buklwaol, mbinim nao bombor ubi hayem ko nao hesa menger mukul buwaklemi ora.

¹³ Heneng ora mbini ngo baeben non Ngaoron angal bib hobao sao nda kam akol bimi aol inj hayem ka. Ngub inj, mbini ngo baeben mbinin man tangar ora kam akol bu haroklme o, mbinim Karason angal bib hobao sao nda ora kam akol bu hae non bubuk mbinim tenaol maobowam akol bu kakla ko mango hayem alem.*

¹⁴⁻¹⁵ Pangeklem. Nim ngo kakl ub Seran obum di bao eben lao ndan angal mini wesao heneng hayao ubi men koraeb se ora hayao. Ngubi ora hayaol obun kongon bimi aol baebenom di mbini nao Ngaoron kongon hobao sao ora ngo bu hayom ubi men korobur tenaol maobowaeb se ora hayem ol, mbinim ngub buklemi tomb naom burir nao biklmao ora. Aoh, mbini ngo baeben ngubi ora hayem ol, Ngaorom mbinim

---

* **11:10:** 1 Kor 9:15   * **11:13:** 2 Kor 2:17; Pil 3:2

tenaol maobowa khorob ngo bu hayem on san luklaol ke hondo haeben saklemi ora.

Paolom Ngaoron kongon bubur ke mundub mundub bi hindisao o

¹⁶ Nim angal ngo wakl ko mende kakl ngao, nim ngo kowe ub inim ni heneng ora kon nao wi mbaoli tumu mari non bi hayao ko nen nao saboklwaebe ora. Aoh, inim ni di heneng ngub kon nao wi hayao ko nen sobaem sin di ebe was o, nim angal ngo kakl ub non mbini mbaoli tumu mari non bi kon nao wi baebenom ini maobowabur keme sao oborob ora pango boroklmeng, nim nao mbib kaoya angal bubur lowao sao hakl di inim oborob ora pangoklwaebe ora.*

¹⁷ Heneng ora nim ini bor angal ngo kakl ub oran nao kone bor Aorao Aondaom kao kaol ub inj, nim ninao mbib ora mbini kon nao wi awis baebenom lome nda ub kobur, nim di ninao mbib turi homo kaoya angal bu haklwao ora.

¹⁸ Pangeklem. Mbini aol andub ora mendbor abo ngo ini hayem ol hayem baebenom di mbinin mbib turi homoklbur mbinin mbib was kone kimb bu beme saon hakl o, mbinim turi homo haongaoklu angal bimi ndal nim non hobao sao ora bu hae ol, nim di ngub haongaoklu angal andub ora lobur bing pangoklwaebe ora.

¹⁹ Nao tenaol hakl o, ini non aondaom hambun sao pange kone kil bi ebe ora hayem ol sakl, mbini aol mendbor kon nao wi awis baebenom ini maobowabur man ebe kao nji non bu ini bor man tangar ngo kao njeme ub turi homo oborob ora pang ha woroklme ka.

---

* 11:16: 2 Kor 12:6

²⁰ Heneng ora mbini ngubi baebenom non, ini bor naon man wiyao ub ngo sao ngo sao bibaebe ora ko buri palo man man ko haroklme ub bin di, mbinim inin ne wimi sao was maomb bo no habur inin ne wimi o no pond bu mbaroklme ub beme tomb di, ini maobowabur inin osisao maobala mu haeme ub bin di, mbinim nao non ebe ora hayom kobur ini maobowa hel hend peb bu haen di, mbinim ini bor khorob bu lu bowes bu haeme ub bin di, mbinim ini bor ngo hakl ub bu haen sub mbinim keme sao was hem ko pango boroklme alem.

²¹ Wao. Nao tenaol hakl o, nao ngo baebenom non nao aol pakl heme demi was hayom ol sakl, mbinim ini bor hambun sao ngo bu haroklme hakl ub bukl buwaroklmaol, ni sakl aondao ora bil ka.

Pangeklem. Mondom obun mbib turi homo biyao sao nen sabobur turi homo haongaoklu harob sin nim di ngub ora buklwaol, nim ngubi tomb mbini kon nao wi awis ngubi ora men korobur kakl ngao pangaoklaob.

²² Mbini ngo baeben Hiburu aol hayem be? Ni di Hiburu aol ora hae. Aoh, mbini Isreyel sem hayem be? Ni di sem bombor ngon was hae. Mbini Eberhehomon sem hayem be? Ni di nao sem bombor ngon was hae alem.*

²³ Aoh, mbini Karason kongon bimi aol hayem be? Ngon pangeklem. Nim ngubi tomb mbini kon nao wi he se non bi haroklme baebenom ngo lome nda ub kakl ngao, mbinim Karason kongon bu hayom kobur bimi nda ub nim buriyab ora

---

* 11:22: Pil 3:5

biyul, nim mbini ngo baebenom bimi ub men mbabur bu haruklu ora. Ngub biyul mbini ni makl homoklme baebenom kalabus di ni ora pone mao palaesmi. Mbinim doroklom di ni ora pone loroklme. Heneng ora mbinim ko mend ko mend ni pe paen lu tuwaesmil, ni pe pakl ke ke biyu ub di ni bombor o pone ora hae ka.*

²⁴ Mbini Nju semom ni wakl was luklbur ni pibnao ora lismi tomb ukl supu kab kab hor kab ngub ngaorukl peyo nao li, mbinim ni heb ya kuwinjom ukl supu hor mendel hor menden supun teb was li li bu habur, ni ko su mao ha oran ninao mesao bor ngub lu hasmi ora.

²⁵ Mend di mbini Orom semom di ni heb ya kuwinjom was ko teb lismi. Ko mend di mendborom ni ora hanom pe pan lubur soklo taokl po tuwaesmi. Mend di ni ko teb mao ha ib taokaoll bor baoraokl pobowao tomb, ib taokaoll tokl teb ngo khorob ora dallmbe bowes bisaol ni ib no pe paeb se hawao ora. Ngub bisaol ko mend oran ni mondom nao hend wa min was, bao hora somna hor kab oran ib hu kemol taokl akol bu hasao ora.*

²⁶ Heneng ora bombor ngub was nim su hambun harer sokle hakl bor akol bu haruklu nda ub biyu tomb, ko mend ko mend ni ib wae di is maongao di hen mib se ora haruklu. Nim ngub akol biyu tomb aol el kaol kaol ke mendbor, tenaol harerol pebeme baebenon osisao mareme hakl mu loroklme aol baebenom di ni hen mu lib se ora haruklu. Ko mend ko mend tomb di ib taokaollon baoraoklbir ib kunja tukun ora

---

* 11:23: Bis 16:23; 1 Kor 15:10

* 11:25: Bis 14:19; Bis 16:22

bor peyo tomb ni ib no pe paeb se ora haruklu. Ko mend ko mend tomb mbini ninao sem Nju sem mendborom di, mbini Tenaol Sem Tangar baebenon mendborom di, ngo baeben hambunom ni su and lobokl lobokl aondao baeben bor hawao tomb di, dera isaobu bor hawao tomb di, ni pe pan lu tuwaeb se ora haruklu. Aoh, mbini tenaol mendbor ninao tenaol sango baebenom di nao tenaol sango heneng ora hae non bubur ni karu luklbur bimil, mbini ngo baeben hambunom ora ni lu bowes bu lu tuwaeb se ora haruklul, ni pe pae ndi on ora haruklu.*

²⁷ Heneng ora nim kongon hobao sao ngo biyu ub buri palo bu kimb was bubur, ko mend ko mend tomb nao kone bor kend bin di haruklu ora. Nim ko mend ko mend tomb di somna u nao paoli was haruklu. Ko mend tomb ne di ib di nao wiyaol, nao ne dem aondao bu ora homo paol di biyu. Ko mend ko mend tomb di ngub ne hun di paolu, lab lab menjao menjao di nao same ha, and ebel di nao paoli, ngo hendeyo hakl mendel dombes was ubur hubom di dur ko wi was bubur dam nao bin haruklu ora.*

²⁸ Aoh, ninao kone bor ngub kho so kend mao baraoklao sao ngubi oran andub ora yaol, nim ngo baeben hambun sao nao ko warib se ora yao o, nim ninao kone ora bor hem aondao bu ora ko kho sen hae ub non, nim su hambun bor tenaol Ngaoron sem hor anda hayao baeben hambun bor ngo paoleyem baeben ora hel oborob was haklemi be? asub ora buklemi yeb ko nen sabobur, hor hor hem ko nao kone bor ngub kang

---

* **11:26:** Bis 9:23; Bis 14:5   * **11:27:** 1 Kor 4:11; 2 Kor 6:5

sao aondao sao bin was haruklu ora.*

²⁹ Heneng ora nim ngub ora hem ko haruklu, ninao Karas haeme mend obu buri palo Ngaorol hul ha ora nao harob sin, nim hem aondao ora kobur nao kone bor ni di bombor ngubi was haklwao ora. Aoh, ngo haklon is mend khorob bubur saokl wa sin, nao kone bor di hem ko kho sen was haklwao ora.*

³⁰ Ngub buklaol nim ninao mbib kaoya angal sao mend buklwao ko nen soba sin, nim ninao mbib buri palo buklwao sao tenaolom pangen ko habur inj buklwao ora. Ngub inj, nim Njises ora taol mi poklbur ni buri nao pale demi ora men koro haruklu ub nen sabobur ora, ninao mbib haongaoklu angal buklwao ora.*

³¹ Aoh, nim ngo kakl ub naon Aorao Aondao Njiseson Ab Ngaor imbi wi aondao ngo obu naom kaoya kao hakol was bu haroklmao ndam di henden, heneng ora kakl ngao*

³² ni su and lobokl lobokl aondao Damaskas bor po hawao tomb di su ngon aol wesmbao Aretason maomb bo haraoklao aol aondao om, ni luklbur obum obun kongon maomb bo haen lao aol mendborom ni men haen ko sub ni asol ora mao panaraokl ko, and lobokl lobokl ngon saond paeb mbuklu tundam akol bi ngon tiriyo komb barae baebenon dengi men paeb bu maomb bo ha kimb bin kisao ora.*

³³ Ngub bismi o mbini ninao Karas haeme mendborom ni mbasker nu taokl nu menger aondao mend sisao o bor mao bara nu ngon eyol

---

* **11:28:** Bis 20:18-21; Bis 20:31   * **11:29:** 1 Kor 9:22   * **11:30:**
2 Kor 12:5   * **11:31:** 2 Kor 1:23   * **11:32:** Bis 9:23-25

yam hend ha pabur, saond paeb mbuklu tundae aondaog ndan yu tukun tom mendel dir mend komb pa wisao o bor men pae yin pobur, ni dera nan pon ya ndal munubur sub munu tibam tibam bismil ni nao li bongeyaokl powao ora.

12

Ngaorom Paolom henden obam sao ngub muwalisao o

¹ Pangeklem. Nim nao mbib kaoya angal sao ngo bu hae saom non nao bisur nao buklaol ko ni hende ora o, nim ngub nao bi bao wabur tangar sao mend nao lowaol, nim oborob ngo bu haruklu sao baeben inim ngub pangeklemin kao nju habur, nim ninao mbib turi homo haongaoklu angal bu haklwao ora. Nim ngub ora bu haklwao o nim ngubi tomb non Aorao Aondaom nim obam sao hobao sao ora mend hondon muwalisao hakl ub di, ko mend ko mend tomb obun angal mbes mupango wisao ub nim ora pangon ko mao dund baraoklao ub nen sabobur di, nim ngub turi homo haongaoklu angal buklwao kobur ora kakl ka.

² Aoh, nim ngo kakl ub non Karas aol mend yao o obu nim ora hendeyol, Ngaorom aol ngo obu su heben yu pon peyao ora wiyao o bor henden kemi pisao ora. Ngub bisaol obum yu heben ngo haondaokl bir obo hasao tomb non karasmas ukl maoklaopun kab ora pibi hasao o, obum ngo hindisao ub non obam sao hindisao be? obum heneng ora haondaokl ibisaob ko nao hende o Ngaor obum ora hendeyao ka.

³ Nim waki ko mende kakl ngao, Karas aol ngo obu non nim ora hendeyo o, Ngaorom obu su yu Peradas ngo bor ngo kemi yin po muwalisao ub di nim ora hendeyong, obum heneng ora hindisao be? be? obam sao hindisaob ko ni oborob nao hende o Ngaor obum ora hendeyao.

⁴ Heneng ora ngub bisaol aol ngo obum yu ngo bor pangisao sao baeben oran sun tenaol hambunom pang ngaen lo buwaeb se ora yaol, aol ngo obun angalom di tenaol hambunom pang ngaen kokl buwaklao ora.

⁵ Ngub ora bisaol nim ninao mbib buklwao sao bor nim oborob biyu ko haongaoklu angal nao bi, Ngaorom aol ngo obu bor yu ngo bor kao kalisaol, ngo pangaokl ibisao sao ora turi homobur nim ngon haongaoklu angal buklwao ora. Ngub buklwao o ni di ninao mbib non ninao buri mend nao wiyul ni demi ora hae ub nen sabobur, nim nao mbib turi homo kaoya angal bib se haklwao ora.*

⁶ Aoh, nim ninao mbib turi homo haongaoklu angal sao mend ba sin nim baehaemen inj, nim hobao sao ngo bu haruklu on turi homo ninao mbib kaoya angal sao ngub buklwaol, kon nao wi awis baebenom bimi nda ub inj buklwao ora. Ngub buklwao o mbinim ni aol ebe ora hae ko nen nao saben ko, nim oborob was biyu ko ninao mbib kaoya angal nao buklwao. Ngub inj, mbinim nim hambun sao bu haruklu sao ora hondobur mbinim pangokl di oborob ora pangeyem ol, mbini hambunom ni aol ngubi ngo

---

* 12:5: 2 Kor 11:30

hae ko ora hendeyem ka.*

⁷ Heneng ora Ngaorom ni bor angal ngo kao dund bu muwalisao sao menger nao mib se hobao sao aondao ora muwalisao. Ngub bisao o obum ni bor ngo sao hakl ngub hondon kao nju muwal paesao tomb, nim ebekone po ninao mbib kaoya angal nao bun ko, Seranon kongon biyao aol mondom Ngaorom ninao toklol tanda bi hakol bi ora mondom as nja nao bin kisao ora. Ngub bisaol nim tanda nao hakol was bu haruklul, nim ninao mbib turi homoklbur buklwao saon ebekone po haongaoklu angal nao buklwao ora.

⁸ Heneng ora ninao toklo bor tanda bi hakol bi sao ngo mu tuwaebe ko nim Aorao Aondao obu bor ko teb oran kao kalowao ora.

⁹ Ngub buwao o Ngaorom ninao angal ngon ngub ko san lisao. Pangal. Njem njen kone bor kend bin was habur buri nao pale ora haklesi o, ni buri aondao pon pae ora ngo hae om nje hond homobur, njem menjao bukl buwa nao benin buri ebe taol bu njuklwao. Ngub buklwaol njem ni buri pon pae ora ngo hae ub ora mao bembera hondoklesi tomb, njen kone bor sisab bi oram sub tibaen as ko was buruklesi ko kao njisao ora. Heneng ora obum ngo kisao ub Karasom ni buri mao pala obum ni yal ha bisur bi haen was haruklul, nim ninao mbib buri nao pale demi ora ngo hae on hem nao ke turi hom ha was habur, ni buri nao pale ngo hae on haongaoklu angal bib se haruklu ora.

¹⁰ Pangeklem. Nim ngo kakl ub nim Karas obu taol mi pu aeben ora saklbur hae ol, ni demi

---

* 12:6: 2 Kor 10:8; 2 Kor 11:16

ora habur menjao buri palo bukl buwaeb se ora haklwao ub di, mbinim ni bor nje kho ubi abub bi ko hondo ko bowes bu haeme tomb di, aoh nao kone bor kho se sao mend beyao tomb di, mbinim ni lu tuwaklbur ke mundub mundub bi mao handaeme tomb di, nao kone bor kend bi sao hambun sao ebeyao tomb di, ni bor hambun sao ngo hakl ub beyao tomb nim turi hom ha was habur obu taol mi pu aeben ora saklbur haruklu ka. Ngub biyul ni demi ora hayo tomb di, bombor ngo ora tomb obum ni buri mao palaraoklao ora.*

Paolom su Kord tenaol bisur bun sa ko hem kisao o

¹¹ Heneng ora nim ninao mbib kaoya angal andub ora ngo bu hae ub non nim kon nao wi he se angal ora bi o, angal ngubi ngo ko hae ub oran ini ngo baebenom ora mao ka hayem alem. Pangeklem. Nim ngo ko hae ub nao kon, inim nim biyu sao ora hendeme ndan, inim ni bor ora turi homo kaoya angal bukl bemen, ebe ora sokl beyao ka. Aoh, ni imbi nao wi mondom sor nao mib se kang ora hae o nim di ora hende ub, mbini inin man tangar kam akol bimi aol hobao sao aondao ngo hayem baebenom non ni kang ora di nao men mbaeb se ora hae.*

¹² Pangeklem. Nim ngo kakl ub non nim ini hayem ol obo handis tomb, nim ini hambunom hendeklemin tenaolom ko mend nao hindismi sao di burir biklme sao di andub ora bu habur kowaon, nim ke mundub mundub bi hondowao tomb di penar bu makl nao heme Ngaoron kongon buri palo ora bu handis ol, inim di ni oran

---

* **12:10:** Pil 4:11-13   * **12:11:** 2 Kor 11:5

obu Ngaoron angal bib hobao sao ora heneng wiyao ub ngo ko hae ko panaem ora handaeb se hae alem.*

¹³ Ngub buwao o nim Ngaoron sem hor anda hayao ngo su tangar aeben o bor paoleyem baeben non turi homo heben heben bu bisur was bu habur, ini sem ora bombor o non makl homo tuwawao ko nen sabeyem be? Wao. Nim ini bor khorob sao asao ora buwao? Nao tenaol hakl o, nim inin kone bor kend mao ba ne osisao di njib was ko bao no pon bu mba, nim ini bisur bu handis on sokl di njib ko bao mibi nda buwaol ngon saongao mareme yeng, saongao noklwao hakl inim nim khorob ngo buwao ye on saongao nao mari tuwaklaebe ora.*

¹⁴ Pangeklem. Nim ini ngubi tomb hondokl oboklbur hae ol, ngo oboklwao om non ini ko tebo mao ha ora hondokl oboklwao o, nim inin kone bor kend mao ba inin menjao taol mi inj oboklwao ora. Ngub inj, nongnas kang baebenom mbinin ingi aorao baeben oborob ora haen ko inin kone bor asao was hem keyem ko menjao bisur bu nao kaloklme o, mbini ingi aoraom mbinin nongnas baebenon kone bor munu baolu hondo osisao hambun sao bisur bu kalo haroklme ora. Ngub ora bimi ndal ni ngo oboklwao ub inim ni menjao njereklemin ko hem kaoklbur inj, Ngaorom ini ora bu min ko inin kone ora munu baolu hondoklbur oboklwao.*

¹⁵ Aoh, nim non ninao osisao hambun sao uklwao sao hakl di ini bor bao njubur, nim inil kone aondao bu ora u haruklul nim su ngol ngub

---

* **12:12:** Oro 15:19   * **12:13:** 2 Kor 11:9   * **12:14:** 2 Kor 13:1

bao haklwao aeben anga tomb di ini was hem ko bisur bu haklbur haeng, nim ini bor hambun sao aondao bu oborob was bisur bam bam buklwao tomb, inim non nil kang bu ora di turi homo kone nao wi makl was homam homam bu haklemi be?*

¹⁶ Heneng ora inim di ora hendeyem ub nim inin kone bor kend mao ba, inim ni menjao hem ko njib nao kaklo nda o ini ngo haklon mendborom ninao mangal bubuk ngub lome. Paol obum nao bor menjao njib ko tenaolom henden mao pana non nao maoraoklao nda o, obum sub heneng ke non bubuk naom obun angal hem ko pangaomun ko obum nao maobowaesao ko haroklme ora.

¹⁷ Pangeklem. Mbini ngub lome baebenom baehaemen ninao mangal asub ko ora bimi balem? Aoh, nim aol mendbor ini hasmil ninao angal mendbor ini bor kao njin ko eben kowe sandis ub, nim inin menjao maobala muklbur puklub kowao ko nen sabeyem be?

¹⁸ Nim Tatas obu ini hasmil eben kowe sandis tomb di naon Karas haeme mend di obu hesa haru puklub kowaong, Tatas obu ini hasmil ngo ibisao ub inin menjao maobala muklbur ibisao ko nen sabeyem be? Wao. Inim di ora hendeyem ub aol ngo obu di yaon kone bombor ubi ora, yaom harer bombor on ora hem ko po haroklbaondang, inim obu nao hende hayem be?*

¹⁹ Nim ini bor angal ngo kakl baeben non, inim mbini ngo baeben non ebe ora harilim ko nen sabeklemin ko inj kakl ka. Ngub inj ora.

---

* **12:15:** Pil 2:17   * **12:18:** 2 Kor 8:6; 2 Kor 8:16-18

Nao haeme mbaoli hakl o, Karas obum nao haru ora habur obun mbib ora naom ini bor ngub kao kalaoklaob keyao ub, naom inin kone mao dund sa ini ora bisur bubur, angal ngo baeben Ngaorom di henden heneng was kao nju hayom ka.

²⁰ Ngub bu hayom o nim abo ini hayem ol ngo oboklbur hae ub oboklwao tomb, nim inim oborob ora haklemil hondoklwao ko nen sabo hae ub inj, nim ini wakt tangar ubi ora men koro haklemil hondoklwao ko nen sabeyo tomb, nim hem aondao ora kobur nao kone ora bor kang sao aondao sao bin was haruklu ora. Ngub biyung inim ni di obu aol kang sowa pae mend oboklaol hondoklmao ko nen sabeyem ub, nim inim ngo sao hakl oborob was bimi ko turi homo heb heb kam nao oboklwao ora. Heneng ora nim ngub buklwaol hondobur inim burir biklemi ko nen sobakl. Aoh, abo ngol oboklwao tomb inim ab saond bi bi bu, mende bor daongirir kao kao bu, mende bor ko hom hom bu, mende hem nao ke inin mbib was nen sabo, mende bor maobowa angal bu, menden mangal bi bi bu, ebekone po, mendem lao ub nao pange engelom kao kao bu, inim khorob ngo hakl ub bu haklemi ko nen sabeyo tomb nao kone bor hem ko pakl homo haruklu alem.*

²¹ Heneng ora nim ngo kakl ub ni abo ngol ngub obobur hondoklwao tomb ini andub mendborom paes pu pu bu, khorob buklbur pamukl kone woroklme ub was heb hom hom bu hayem ub hondoklwao ora. Ngub bimi o ini ngub bimi baebenom wakt kone nao baol mini haklemil

---

* 12:20: 2 Kor 2:1-4

hondoklwao tomb, Ngaorom ni sakl aondao ora mao polaklao tomb, nim mbini oborob ora bisur biyu nda o mbini khorob was bu haroklme ko nen saboklwao ora. Ngub nen saboklwao tomb nim hem ko de aondao bu ora lowao ko nen sabo hae ol, nao kone bor pakl homo kang sao aondao sao bin ora hae ka.

13

Inim Ngaorol hul ha ha kimb ora bibaebe

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, nim ngubi tomb ngo oboklbur hae om non ko tebo mao ha ora oboklwao. Ngub buklwao o Ngaoron mbuk waeb bor di wiyao ub nen saboklwaebe.

Mondom khorob beyao sao mend

Tenaol is kab teb andubom ora hondobur

Obum heneng ngub baonao ora keme tomb

Tenaol hambunom di heneng ora lem ko nen saboklme ora ke wiyao ub inim oborob ora saboklwaebe.*

² Ngub ke wiyaol nim ngubi tomb non armend ora hae o, nim mbes ini hasmil ko kabo mao ha obondis tomb di angal ngo ini bor kao njundis ub ko mende kakl ngao, ini mendbor khorob bu harilim baeben di ini hambunom pangoklwaebe. Ini kone nao baol mini khorob was bu haroklme ngo baeben is mend nao bulaokl peklemin khorob ora taolu luklwao ora.

³ Pangeklem. Nim ini bor angal hobao sao ngo kao nju haruklu nda ub inin kone bor obum Karasom kao kaleyao sao inj, obun mbib nen sabobur ko hae ko nen sabo inin kone bor taol taol bu

* **13:1:** Mat 18:16; 2 Kor 12:14; 1 Tim 5:19

harim sin, Karas obu demi hom pae non bi inj hayaol obum ini buri palo kone u bokeklemi lao ub hondoklemi ora. Inim ngub hondoklemi tomb nim kao njuruklu nda ub di obu buri aondao ngo harekle o, obum kao kaleyao ub ora kao njerekle ko panaem ora mao bembera hondoklemi.

⁴ Heneng ora mbes non obun mbib buri nao pale non bi sub sowa paesaol mbinim obu is pe kowal bi bor pe paen nil li mbasmi o, Ngaor obun buri aondao ora wiyao ndam obu waki mao enjaesaol obu ngubi tomb non buri ngubi ora hayao. Ngub hayao o obum mbes ngo sub demi men koro hasao ub nao obun kongon bimao aol baeben di ngub buri nao pale demi ora hayom o, naom Karas hesa haru habur ini bisur bu obun kongon hobao sao ngo bu hamun ko, Ngaoron buri aondao ngo ndam nao buri mao pala haraoklao ora.*

⁵ Ngub biyaong inim hor hambunon inin kone sisao nim Karasol oborob ora hul ha harilukl be? kang mend besao kon u sao harilukl ko inin mbib mao bembera hondo ora haklwaebe. Inim Njises Karas obu inin kone ndaon bor hayao ub nao hende ora hayem be? Aoh, inim obu ngo hayao ub nao hende harim sin, inim kang mend awis sao men korobur obul hul ha ora nao haroklmel ini obun sem inj hayem ka.*

⁶ Aoh, ini ngubi hayem sin inim nao ngo baebenom obul hul ha haroklmao ub naom kang mend besao kon sao nao wi, hul ha, ha kimb was bu haroklmao nda ub inim ebe hondoklemi ora ko nen sobakl ka.

---

* 13:4: Pil 2:7-8   * 13:5: 1 Kor 11:28

⁷ Heneng ora naom inim khorob nao bi oborob was hareklemin ko, Ngaorom ini bisur bin ko obubor kao kal ha was haroklmao ora. Ngub bimao o naom ngo bimao ub non, mbini tenaol aebenol haeme baebenom naom Kord tenaol baeben angal hobao sao ngo oborob ora kao kaloklmaol, mbini angal bib ebe ngo kam akol bimi aol ngo baebenom oborob ora bimi ko nen saben ko inj Ngaor bor kao kalo haroklmao ora. Ngub inj, inim non nao ngo baeben makl homobur mbinim ngub nao bib se hayem ko nen sobaem sin di, inim oborob was bu hareklemin ko nen sabobur naom Ngaor bor ngub hem ko kao kal ha was haroklmao ora.

⁸ Pangeklem. Naom Ngaoron angal bib hobao sao ora wiyao nda ub men mbabur naon angal tangar mend kao njuklbur inj hayom alem. Ngub inj, naom di tenaol hambunom angal bib hobao sao heneng ora wiyao ub hondo, oborob ora pangen ko angal bombor ngon was kao dund bu hayom.*

⁹ Ngub ora beyom ol nao angal bib hobao sao ngo kam akol bimao aol ngo baebenom bu haklmao ub, naom ini buri palo maomb nao bo harum sin di, inim hambun sao oborob buklemi sao buri pal mu sao bu haklemi tomb naom turi aondao bu ora homoklmao. Aoh, naom inim hambun sao oborob dund se ub was bam bam bu Ngaorom nen sabeyao ub was bu hareklemin ko nen sabobur, naom Ngaor bor ngub kao kal ha was haroklmao ora.

¹⁰ Naom ngub bimaol ni di nao haru nao hae su enderae bor armend ora habur o, ni wen ini

---

* 13:8: 1 Kor 13:6

hayem ol oboklbur hae ol nim ini bor bas mbes ngo eben kabl o ka. Ngub bi o nim bas ngo eben kabl ub non, Aorao Aondao obum ni inin maeb haraoklao aol mao hasao ub nim ini haklemil obobur inim khorob bu haklemil hondoklwao tomb, ini taolu luklwao ko inin mbib hondo oborob kone baol munu hareklemine ko ora eben kabl. Ngub buklwao o Aorao Aondaom ni bor obun buri ngo taol bu njisao ub non, nim ini bor kho mao sa sao menjao bun ko inj njisao ora. Ngub inj, obum ni inin maeb haraoklao aol mao habur ni bor obun buri ngo njisao ub, inin kone bor oborob Ngaor obum turi hemeyao sao was and sam sam bin hareklemine kon ko ni bor obun buri aondao nda taol bu njisao ora.*

11 Nao haeme mbaoli hakl o, nim ini bor bas ngo waeb bu kowes ora bubur, ini hambun ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe kabl. Inin kone bor di kho sao mend nao win oborob kone dund se woroklime ub was and sen haklwaebe ora. Nim ini bor angal ngo kabl baeben di oborob ora pangobur, inim kone bombor ub was u mende turi homo kone wi wi bu sub was haklwaebe ora. Heneng ora inim ngub bukleme tomb Ngaor obu nao hambun hond homo kone u, naon kone bor sisab mao baraoklao Ngaor ndam, ini nao tuwae ini hesa haru was bao haklao ora.*

12 Pangeklem. Nao tenaol Ngaoron semom bimao nda ub inim Karas tenaol hambun bor turi homo heben heben bubur ki siken was bi bi bu haklwaebe ora. Ngaoron tenaol enjo ngo

---

* 13:10: 2 Kor 2:3; 2 Kor 10:8   * 13:11: Oro 15:33

bor hayem baeben hambunom ini hambun bor ini ebe soklaong as ko ora haklwaebe lem.*

¹³⁻¹⁴ Aorao Aondao Njises Karasom ini hambunon kone bor bao habur ini hond hom ha was hayao ora. Ngaorom diini hond homo aondao bu ora kone u hayao ora. Obun Wesao Komb Bi Aondao ndam di inin kone bor bao habur, obum ini haru akol was bu ini maeb ha maomb bo ha kimb buklaora.

---

* **13:12:** Oro 16:16

lxxx

Angal Heneng
The New Testament in the Angal Heneng Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angal Heneng long
Niugini

copyright © 1978 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angal Heneng

Dialect: Waola

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

c8dd6c38-df9b-5879-8a56-970aaf6fa08b